
URKUNDEN NR 9

Källserie utg. av Forskningsarkivet
vid Umeå Universitet

Red. Karin Snellman

ISSN 0284-2734 CODEN UM/FARK/U-91/009

Walter Gustafsson

UTDRAG UR DAGBOKSANTECKNINGAR

GJORDA UNDER EN FÄRD I LAPPLAND

SOMMAREN 1880

UTG. AV KARIN SNELLMAN

(Elektronisk utgåva utan bilder Juni 1997
layout och sidbrytningar avviker från originalet)

FORSKNINGSARKIVET

901 74 UMEÅ

Tel. 090/7866571

Fax. 090/7866643

FEBRUARI 1989

FÖRORD

Läsare av Forskningsarkivets serie URKUNDEN kunde i nummer 7 (1988) ta del av Malå-sonen Ludvig Bergströms missionsresa i Lappland under sommaren 1880. I denna utgåva stiftade den minnesgode även en viss bekantskap med hans kamrat från Fjellstedtska skolan i Uppsala Walter Gustafsson. Båda var av sin rektor där, Johannes Kerfstedt, utsända som missionärer bland samerna i föreningen Lapska Missionens Vänners regi. Denna förening hade instiftats samma år 1880 och hade som initiativtagare Oscar I:s dotter prinsessan Eugénie. Dess syfte var att som stödförening till Svenska Kyrkan, Svenska Missionssällskapet och Fjellstedtska skolan delta i missionsarbetet bland samerna.

De båda kamraterna var alltså pionjärer i föreningens verksamhet i lappmarkerna. Efter gemensam start i juni med ångfartyget Hermelin från Stockholm skildes de båda åt i Umeå. Ludvig drog vidare till Malå, Tärna och Sorsele medan Walter hade sitt verksamhetsfält förlagt till Vilhelmina, Dikanäs och Fatmomakke.

Till skillnad från Ludvig Bergström var Walter Gustafsson inte norrlänning. Han var född 1856 och uppvuxen i Skövde, där fadern var målare. Student blev han i Uppsala 1877 och strax efter sin missionsresa, i december 1880, avlade han teologisk examen vid Uppsala universitet. Den avslutades med de praktiska proven och prästvigning för ärkestiftet följande år. Han verkade sedan som komminister i Häverö och Enköping innan han 1904 tillträdde kyrkoherdetjänsten i Lohärad. Kontraktspastor i Lyhundra kontrakt inom samma stift blev han 1922. Han avled 75-årig i februari 1931. Hans minnesteckning vid prästmötet i Uppsala 1934 jämte övrig biografica fogas till denna utgåva på sidorna 47-49.

Walter var 24 år, när han gjorde sin fjällfärd. Över sina upplevelser förde han noggranna dagboksanteckningar. Ett urval av dessa sammanställde han i en vacker skrivbok för uppdragsgivaren Lapska Missionens Vänners räkning. Boken tillhör det material rörande Svenska Missionssällskapetets verksamhet i Lappmarken, som tillfördes Forskningsarkivet från Luleå stiftsbibliotek under hösten 1986. (Handschrift nr 50.)

Hans berättelse utges här med en del kortare kommentarer i en särskild notapparat. Främst är det en del bibelcitater, som beläggs eller vidareutvecklas. Vissa ytterligare upplysningar om en del av de personer, som han mötte under sina vandringar, ges också. Kommentarer återfinns i slutet av utgåvan på sidor i avvikande färg.

Ludvig Bergström hade i sin skrivbok häftat in en karta över sina färder. Någon motsvarande finns ej hos Walter Gustafsson. För läsarens orientering har dock en sådan tillfogats utgåvan på dess sista sida.

Umeå i februari 1989

Karin Snellman

Utdrag
ur
Dagboksanteckningar
gjorda under
en färd i Lappland
sommaren 1880.

Lär. vid Fjellstedska skolan
Kand. W. Gustafsson
Anställd hos L. M. V.

2 Juni, ombord på Hermelin. Jag skall bära Guds ord till fjellens vanlottade barn. Men är jag vuxen denna uppgift. Känner jag lapparnes egendomliga skaplynne och tänkesätt så noga, som jag behöfver känna dem? Wet jag, huru jag bäst skall förhålla mig gentemot dessa menniskor, huru jag bäst skall taga dem? Glöder jag af Kristi kärlek till de förvillade? Har jag den andliga erfarenhet och mognad, som behöfves för de olika själstillstånd, gentemot hvilka jag skall ställas? Jag kan icke underlåta att ännu, då jag redan är på väg till mitt blifvande verksamhetsfält, göra mig dessa frågor och jag måste, delvis åtminstone, ännu besvara dem med nej. Rastlöst arbete för min egen examen och arbete för den skola, vid hvilken jag är fästad, har, alltsedan jag erhöll uppdraget att i sommar missionera bland lapparna, hindrat mig att studera hvad i bokhandeln finnes tillgängligt om detta folk. Denna försummelse kan jag väl ännu reparera genom att ha ögon och öron öppna samt fråga till höger och venster. Men värre är det med de inre förutsättningarne. Ty när jag inför dig, O Herre, pröfvar min kärlek, då måste jag erkänna, att den är lik ett glimmande kol under askan; och min andliga erfarenhet är barnets, icke mannens. Under det ansvar jag påtagit mig böjes jag ned inför dig. Drag mig intill dig och genomda mig med din glöd; låt ditt ljus lysa och leda mig vid hvarje steg. Hjelp mig att göra någon liten liten smula nytta; hindra mig åtminstone att skada någon af dem, med hvilka jag kommer i beröring under denna färd.

5 Juni. Umeå gästgifvaregård. Ankom hit i går afton kl. 10. H. H. Biskop Landgren,¹⁾ stadd på resa upp till Tärna för att visitera, bor här före mig. Ehuru han först kl. 1/2 12 på natten kom hem fick jag genast företräde och jemte rekommendationsbref till presterskapet i Wilhelmina, Frostviken och Dorothea, följande upplysningar och föreskrifter:

Det torde vara omöjligt för mig att nu genast komma till fjells och börja den verksamhet, för hvilken jag blifvit utsänd. Jag behöfver emellertid icke vara sysslolös, ty nybyggarna äro i lika stort behof af mission som lapparne. Wid midsommarsbönhelgen bör jag söka få göra resan till Fatmomakke i sällskap med prosten Lindal,²⁾ hvilken, såsom noga bekant med lappska förhållanden, är i stånd att ge mig de råd och anvisningar, jag vidare kan behöfva. Kl. 1/2 6 i dag hade jag ånyo företräde hos herr Biskopen, som nu gjorde sig underrättad om huruvida jag vore försedd med nödiga kläder att skydda mig mot kylan i fjellen och gaf mig det godhetsfulla rådet att i händelse af oväder försigtigt hålla mig stilla i lappkåtorna. Kl. 6 var han redan på väg till Bjurholm.

Några uppköp dem jag ännu hade att göra fördröjde min afresa. Under detta dröjsmål gjorde jag bekantskap med en troende handlande, i hvars hus jag hörde berättas att köpmän från Umeå, hvilka besöka Lycksele marknad, under senare åren iakttagit en glädjande förändring i lapparnes uppförande. I stället för att ragla omkring med bränvinskosan i handen lära dessa nu samlas i små flockar för att sjunga andl. sånger.

8 Juni. En bland mina skjutsbönder för i dag har sagt mig att lapparne blott för en vecka sedan bröto upp från Fredrika församling vesterut. Tänk om jag kunde hinna upp dem och få följa dem till fjellen och genast börja verka bland dem.

9 Juni. Denna liksom de föregående dagarne har jag gjort mina skjutsbönder några hundra frågor för att få veta något om ställningar och förhållanden i de församlingar, som jag reser igenom, och uppsnappa någon underrättelse om lapparne. Om kor och hästar, slätter och skörd, arbete och förlustelser ha de gifvit mig noggranna upplysningar. Med stor naivité ha de äfven meddelat mig sin uppfattning af det andl. tillståndet i de respektive församlingarne. Så förtäljde den, som skjutsade mig från Åsele till Torfsjö, att förra gästgifvaren i sistnämnda by hållit på att

bli "frå förstånne för att han grubblat om saligheta. Men nu har han kommit till rätta igen," fortsatte han. Bryr han sig då inte om saligheten vidare, frågade jag. "Jo han har kommit till trona på Kristus nu säga de." Att berättaren sjelf icke kommit "till trona", visade hans mustiga eder. När jag påminde honom om det otillbörliga i att svära och frågade om icke äfven han och jag behöfde tänka på saligheten, medgaf han med: en suck att det vore nog nyttigt. I Torfsjö by måtte finnas flera än den nyss omtalade, som äro angelägna om sin själs frälsning. Under det jag gick på gästgifvaregården och väntade på ett glas mjölk till frukost, fick jag se Luthers utläggning af Galaterbrevet ligga på en bänk. "Läsen I sådana böcker här," frågade jag värdinnan en liten gumma med tilltalande anletsdrag. Hon såg på mig liksom undrande, om jag tänkte drifva gäck med Guds ord, - hennes ögon började stråla: Jag kan icke vara dem förutan en enda dag. Efter att ännu några ögonblick hafva betraktat mig, frågade hon: Tycker herrn om Luthers böcker? "Ja." Mer talade vi icke med hvarandra, men jag tror att vi båda kände oss beslägtade med hvarandra.

Eftermiddagen. På Långtjerns gästgifvaregård har jag hört att lapparne blott några timmar före mig dragit derförbi genom skogarne, och att de med nödvändighet måste taga vägen förbi Wilhelmina kyrka. Med ilfart skall jag tillryggalägga det återstående vägstycket för att der vara dem till mötes.

Aftonen. Wilhelmina gästgifvaregård. Ändtligen har jag träffat dem! Det var mellan Dalasjö gästgifvaregård och Wilhelmina kyrka. Wi körde om en hjord af 100-200 renkor, vaktade af en ung lappqvinna och hennes son. Regnet öste i strömmar, men icke tycktes det genera dem. Wi stannade och började tala med dem; jag bad dem uppsöka mig i Wilhelmina, och de lofvade göra det. De måtte icke just vara vana vid något vänligt bemötande de stackars lapparne. Det märktes tydligt, att dessa båda voro mycket glada, om det hjälpte att svara ödmjukt och vänligt på våra frågor. Stackars menniskor! Det gjorde mig riktigt ondt om dem. Hvad det skall bli ljufligt att få tala riktigt kärleksfullt med dem om Kristi förbarmande. - Emedan jag fått veta, det flera af prostens söner kommit hem på besök, tog jag icke in i prestgården, hvilket min skjutsbonde ansåg falla af sig sjelf att jag skulle göra, utan på gästgifvaregården. Men redan i morgon bittida skall jag besöka prosten och begära hans råd och sedan hoppas jag få begifva mig uppåt fjellen i sällskap med den lappfamilj, som jag nyss gjort bekantskap med. 10 Juni. Hela min plan kullkastad! På förmiddagen fick jag träffa prosten. "Ni är ute för tidigt, om ni vill missionera bland lapparne. Ännu är det omöjligt att komma upp till fjellen. Islossningen har börjat och gör sjöarne ofarbara, vårfloden förvandlar bäckarne till strömmar." Men kan jag icke följa med lapparne? "Jo, om ni nödvändigt vill sätta lifvet på spel. Under den hastiga flyttningen och myckna bråket med renarne ha de ibland icke ens tid att slå upp sina kåtor utan vräka sig på den våta marken. Wi ha en lappskola. Ni kan ju besöka dem. Kom så tillbaka omkr. den 27 juni och följ med pastor Sundelin³⁾ upp till Gikanäs kapell. Farväl!"

Den 27 juni - öfver fjorton dagar! Hvad skall jag taga mig till under hela denna tid? Hvart skall jag vända mig här bland vildfrämmande menniskor, som ha hvar och en sitt att sköta? Dock - hvartill tjenar det att grufva sig. Inte lönar det mödan att jag sätter mig på en sten och väntar, att någon skall komma och taga mig vid håret och leda mig dit jag bör gå. Föreståndaren för Bäcksele barnhem lär vara här för att deltaga i ett sammanträde, som hålles i dag. Jag skall uppsöka honom och be att få komma och se barnhemmet. Sen skall jag wäl på något sätt kunna komma åstad utåt byarne, för att enligt herr Biskopens föreskrift verka bland nybyggarne.

Aftonen. Skickade bud till Lindbom⁴⁾ med begäran att få tala vid honom. Han kom - en lång mörk karl, lugn och betänksam, så att jag fick köpa orden af honom. Sade honom mitt namn och

hvarföre jag kommit hit, samt bad om tillåtelse att följa honom till barnhemmet. Det kunde jag väl få, men tonen med hvilken svaret gafs, kom mig att tro, det han helst skulle sett att han sluppit mig. Det beramades emellertid att han skulle komma och hemta mig om en liten stund. Mina förberedelser voro snart gjorda: Kappsäck och bokpaket stoppades in under disken hos en handlande. Hvad jag ansåg nödvändigt för en fjorton dagars färd packade jag in i renseln och med denna på ryggen följde jag Lindbom, uppsträckt i duktiga kängskor, åtbundna kring benen med granna randiga ylleband. Alla spånger voro slippriga i följd af det nyss fallna regnet. Än halkade han och höll på att bryta benen af sig, än tumlade jag ned i dyn. Kl. 11 kommo vi fram till Bäskele, och der blef jag hjertligt mottagen.

12 Juni. Jag har grundligt misstagit mig på Lindbom. Under den kärfva ytan bor ett varmt hjerta. Med all möjlig hjertlighet har jag bemötts af honom och hans kärleksfulla hustru, och vistelsen i deras fridfulla hem har varit en verklig verderqvickelse för både kropp och själ. Under gårdagen afhörde jag undervisningen i lappskolan. Metoden var något föråldrad. Emellertid syntes barnen vara rätt väl hemma i sina stycken. De skrefvo hjälpligt, räknade bra och hade så god bibelkunskap att jag sällan hört svenska barn bättre känna till sitt nya testamente. Lindboms kärleksfulla, stilla sätt att umgås med dessa små halfvildar gjorde ett synnerligen godt intryck på mig. Också tycktes barnen sluta sig till honom som till en far. Tvifvelsutänker han mycket godt för den yngre lappgenerationen. Denna är icke talrikare än att alla lappbarn kunna få börja sin skolgång vid 11 å 12 års ålder.

På eftermiddagen talade jag till barnen och en del af byfolket, som kommit tillsammans. Småttingarne följde med uppmärksamhet mitt föredrag och syntes fatta hvad jag sade. Föröfrigt har jag använt tiden till att af Lindbom skaffa mig en del upplysningar som kunna komma mig till nytta på min förestående vandring. Wilhelmina församling har enligt Lindboms utsago en utsträckning af 15 å 20 mil i öster och vester samt 7-9 mil i norr och söder. På denna vidsträckta yta ligga byar strödda 1 å 2 mil från hvarandra i skogarna, med vägar, som då marken är bar, kunna befaras endast till fots öfver berg, myror och kärr, samt i båt öfver de många sjöarne. Utom hufvudkyrkan 7 mil från östra gränsen har församlingen tvenne kapell cirka 9 mil från hufvudkyrkan vester ut och 6 mil från hvarandra. I hufvudkyrkan firas fullständig gudstjenst hvarannan söndag och större högtider de s. k. bönhelgerna 4 gånger om året.

I följd af vägarne beskaffenhet och de stora afstånden är emellertid en icke ringa del af församlingens innevånare utestängd från allmänna gudstjensten. Man tänkte sig en 4-5 mils kyrkväg af den nyss antydda beskaffenheten och tänkte derjemte på alla gamla och orkeslösa, på alla svaga qvinnor, på alla barn och dömmen sen sjelf. En slags ersättning gifver visserligen den s. k. söndagsbönen, som af ålder hållits i hvarje by och emedan vid denna uteslutande plägat läsas goda skrifter, har den utan tvifvel kunnat verka mycket godt. Emellertid har denna på senare tiden flere städes börjat försummas, och söndagen i stället användts till sömn eller förlustelser. Till och med en stor del af dem, som kommit till kyrkan, har föredragit att samlas i kyrkstugorna till dryckjom eller i sockenhuset till dans framför att gå in i templet och afhöra predikan. Det hade väl funnits de, som längtat efter en annan sakernas ordning och de hade tänkt på att söka anordna någon lekmanverksamhet. Men både penningar och lämpliga personer hade fattats dem. En kolportör från en närliggande församling hade gjort några resor i Wilhelmina, men han vore nykristen och ännu åtminstone icke mogen till predikant. Under förliden vinter uppstod en andlig rörelse i östra delen af församlingen, men den sträckte sig blott till ett fåtal byar; i de öfriga blef den begabbad och predikanten, - den nyss omtalade - med förakt afvisad. Huru pass ren och djupgående denna rörelse varit, kunde Lindbom icke afgöra, emedan han icke tillräckligt kände den.

Här har jag således ett verksamhetsfält mer än tillräckligt för fjorton dagar. Med de rekommendationer jag har skall man svårligen afvisa mig. Alla dessa som året om icke få höra någon predikan utom då presten kommer till byn för att hålla husförhör, skola måhända med glädje begagna tillfället att höra främlingen en liten stund. Kanske skall jag få göra någon smula nytta, kanske öppna vägen för dem Gud behagar sända efter mig. Men att ge mig åstad till byar, som jag aldrig sett och till människor, som icke veta hvem jag är och bjuda ut mig såsom predikant!

Anm. Af Skolläraren Lindbom erhöll jag äfven åtskilliga upplysningar om lapparne. För att icke trötta, förbigår jag dem här och fortsätter med att lemna ett och annat utdrag ur mina anteckningar för fjortondagarsfärden bland nybyggarne.

Lattikberg. Med saknad skildes jag från de kära Lindboms, i hvars hus jag haft ett verkligt hem och gaf mig i väg till Lattikberg. Lindbom hade nämnt en handlande såsom den, till hvilken jag borde vända mig. Sökte upp hans hus; 3 é 4 kvinnor, som funnos i köket, togo till flykten vid min ankomst. Emellertid lyckades jag få veta att bönstugan var i granngården, gick dit och begärde att få hålla en bön der i eftermiddag - Omöjligt: männen på fiske, pigorna i fåbodarna, bönstugan oskurad. En smula nedslagen, återvände jag för att hemta min rensel och vandra vidare; men då handlanden, som under tiden kommit hem, fick se min fullmagt, skyndade han åstad och utverkade tillåtelse för mig att begagna bönstugan, skickade ut sina barn att sammankalla grannarne och bjöd under tiden på middag. Då jag vid den bestämda tiden kom till bönstugan fann jag henne fullpackad af människor. Alla betraktade mig, tydligen undrande hvad jag var för en. Jag angaf en psalmvers: männen brydde sig icke om att sjunga och blott få af kvinnorna deltog i sången. Jag kände mig beklämd, men kom ihåg att jag troligen icke skulle återse dessa människor förr än på den dag, då vi tillsammans skola redogöra för vårt lif, och sökte tala såsom inför Guds ögon. Jag tror mig våga säga, att anden verkade bland oss. Då jag slutat, böjde sig alla ned för att med mig bedja om rening från syndens spetälska. När jag sedan bjöd ut mina små skrifter, ville alla ha med af dem, och när jag skulle gå mina färde, ville alla hjälpa mig med min rensel. Några talade om att i morgon - Söndag - komma efter mig till nästa by.

14 Juni, Jerfsjö. Här var den andliga rörelsen ganska liflig under förliden vinter; icke så få ha berörts af den. Med uppriktig glädje mottogo dessa enfaldiga människor mig såsom predikant. Utan att veta, om jag var fisk eller fågel mottogo de mig och bådo mig leda bönen. I vanliga fall tillkommer detta husfadern i bönstugan eller det hus, hvori man samlas för året. Grannarne upplåta neml. turvis sina hus för detta ändamål, så att en af dem håller bönstuga för hvarje år. Ritualen för dessa hemgudstjenster är följande: Ledaren anger en psalmvers. Efter dennas afsjungande läser han morgonbönen ur psalmboken och derefter syndabekännelsen, under hvilken alla falla på knä. Efter ännu en psalmvers föredrages dagens epistel och evangelium. En "predikstolsvers" föregår uppläsandet af predikan - vanligen af Luther -, och det hela avslutas med sång.

I går förekom en skön predikan af Retzius.⁵⁾ Jag är glad öfver att de begagna sådana böcker, som kunna fostra dem. Ty den väckelse, som öfvergått byn, syntes mig något ytlig. De ville hoppas, att de voro på rättan väg, men visste icke rätt huru dermed kunde förhålla sig. Gick jag dem närmare in på lifvet med frågor om de erfarenheter, som åtfölja omvändelsen, visste de icke rätt, hvad de skulle svara. Tyvärr ha de redan indragits i de andliga meningstridernas hvirfvel: Luthers och Waldenströms⁶⁾ skrifter strida om herraväldet hos dem; baptistpredikanter ha kommit till dem och fördömt barndop och prester, församlingens lärare varna för vederdöpare. De visste icke rätt

hvem de skulle tro. Jag sade dem mina tankar om saker och ting, men bad dem först och främst sörja för, att de genomlefva hvad de veta vara sannt. Hoppas nog att Gud skall fostra den späda planteringen och bevara den för att gå under i de stormar, för hvilken den är utsatt. Jag hoppas det, emedan de syntes uppriktigt vilja veta och göra sanningen. På eftermiddagen samlades vi åter och jag talade öfver fyrahanda sädesåkrar.⁷⁾ Både före och efter föredraget sjöngo de Sankeys sånger fyrstämmigt⁸⁾. Både vid den offentliga gudstjensten och vid Söndagsbönen äro de uteslutande hänvisade till sig sjelfva i och för upprätthållandet af sången, och denna omständighet jemte det nyvaknade andliga intresset får väl tjena till att förklara, hvarför allmogen här mer allmänt än annorstädes uppöfvar sina sånggåfvor. När jag i dag skulle färdas till Hacksjö, följde mig en ung bonde till vägs för att visa mig in på rätta stråten. "Kyrkvägen" skiljer sig nemligen från fästigarne, som korsa honom i alla riktningar, blott genom spånger här och der samt genom "textningar" (uthuggningar) i träden. Då vi skulle skiljas, frågade jag huru mycket han ville ha i ersättning för sitt besvär. "Ingenting". "D'ä gjort t'å kärlek". "Men", tillade han snyftande i det han fattade min hand, "kom ihåg mig hos Gud".

16 Juni. Jerfsjöboarne hade nämnt bonden Daniel Wilhelm och hans hustru såsom de der skulle vara mest villiga att öppna sitt hus för mina föredrag, och min Jerfsjö-värdinna sände med mig ett skålpund kaffe såsom medel att stifta den första bekantskapen. Jag frågade mig vägen till nyss omtalade bonde och trädde in. I förstugan måste jag klifva öfver en hög af söndriga korgar och linnetrasor m. m. - I det torftiga boningsrummet stodo tomma mjölkfat och annat köksbehör på stolar och golf i fredlig endragt med hufvudkläden, lifsstycken, kjortlar och qvastar. På den omålade bänken vid ena fönstret suto tvenne små flickor med hvar sin sax i ena handen och hvar sin tunn brödkaka i andra och klippte och åto. I ett hörn af rummet grymtade en digris i ett kar. Sedan jag af flickorna fått veta, att deras far var borta, skickade jag bud efter modren. Hon kom - och såg på mig och såg på rummet och bad förlägen om ursäkt för dess utseende: de voro i färd med att flytta till fäbodarne och hade därför vändt upp och ned på allting. Då kommer jag väl bra olägligt, sade jag och omtalade mitt ärende. "Å, är han en sådan! Välkommen! Till Guds ords betraktande använda vi icke förmycken tid." Och genast blef det lif i henne. Qvasten rycktes upp ur sin fredliga hvila och soporna flögo i yrandes fart omkring mig på väg mot dörren. Bud sändes till granngårdarne. De, som höllo på att flytta till fäbodarna, stannade qvar, de, som flyttat, kommo tillbaka; om och om igen samlades de för att höra Guds ord, och jag kom icke derifrån förr än idag. Äfven till denna by har en fläkt af vinterns nådesvind hunnit och äfven hit har baptistpredikanten kommit i dess spår. Numera synas de dock ha förlorat krediten här. Hacksjö är beläget på södra sluttningen af Uman och Ångermanelfvens vattendelare. På dennas högsta kam ligger byn Risträsk. Till denna by styrde jag i går kosan, ensam liksom de föregående dagarne genom skogar, hvars högtidliga tystnad störes blott af vildgåsens plaskande i skogstjärnen eller af ripan, som flaxar framför fötterna. Här i R. är en verksamhet af den art som jag öfvar något alldeles främmande. Och jag arme är så fattig, oduglig och skygg - - hur skall det väl gå mig här?

Senare. Efter att ha kommit på någorlunda förtrolig fot med min värd, tog jag mod till mig och bad att få hålla en andaktsstund i hans hus. "Åja det hade han ingenting emot, han skulle skicka bud på sina grannar." Nyfikenheten lockade hela byn åstad att höra. Då jag trädde in bland de församlade, vändes undrande blickar mot mig från alla håll. Jag började tala, en djup tystnad inträdde. Det var som om en andens fläkt sakta susat genom rummet. Stilla tårar tillrade ned för den ena kinden efter den andra - det var en ljuflig högtidsstund bland dessa skogarnes enkla barn. Ack, Gud låt något enda intryck blifva qvar och fördjupa sig, tills der blir rum för dig!

Från det högt belägna Risträsk ser man Bäksjö, der det 2 mil åt sydvest klänger sig fast vid sidan af ett berg. Denna by var i dag målet för min färd. Under denna råkade jag ta fel om vägen. Förut har jag vid dylika tillfällen gått tillbaka till sista textningen och med denna till utgångspunkt spårat upp rätta vägen. Men i dag hade jag förlorat både väg och textning. En annan utväg stod mig dock ännu öppen: sedan jag från toppen af ett högt träd fått syn på Bäksjö-berget, följde jag kompassens ledning, klättrande öfver höjder, krypande genom busksnår, vadande genom myrar och kom märkvärdigt nog fram ur skogen midt för Bäksjö. Denna by delas af en sjö i tvenne hälfter. I södra delen af byn mottog man mig tydligen blott emedan man trodde sig icke gerna kunna köra bort mig. Redan detta var dock mer än jag vågat hoppas; ty här var det man under förliden vinter stängt dörrarne för den förut omtalade kolportören. Sedan jag talat några ord till ett tiotal af personer, som församlats sig, fortsatte jag min färd till norra delen af byn, der jag begärde och fick härberge för natten.

D. 21, Måndag. I Fredags afton hade jag under åtta dagars tid hållit på med att tala en á två ggr om dagen och kände mig så tom på Guds ord, att jag tyckte mig vara lik en säck hvars hela laddning af säd strötts ut på fältet. Jag var sålunda icke beqväm att börja tala med mitt värdfolk i andliga ting, utan slöt mig inne i den lilla kammare, som blifvit mig anvisad. Just som jag beredde mig att gå till hvila, kom husfadern sjelfmant in och började språka med mig. Från alldagliga ting gick samtalet så småningom öfver till mera allvarliga, och när han steg upp för att lemna mig, frågade jag, om icke han och hans husfolk ville vara med om en gemensam morgonbön, innan jag följande dag färdades vidare. Jo det ville han och gifvande ord åt mina önsknings bad han att få veta vid hvilken tid, på det grannarne måtte få vara med. Morgonen kom och med den en stilla högtidlig stund omkring Guds ord; qvällen kom, och åter samlades de.

Wid förmiddagsbönen i går (Söndag) var stugan fullpackad af folk både från södra och norra sidan om sjön. Det har varit oförgäteliga stunder jag tillbragt i detta hus. När unga och gamla i går förmiddag föllo på knä omkring mig och med halfhögt röst eftersade orden: Jag fattig syndig menniska ---- beder dig trösteligen att du värdes vara mig miskundsam och nådig, då kände jag och flere med mig, att vår Fader var midt ibland oss och gjorde af denna låga koja ett tempel. I dessa skogsbyar finnes bestämdt mer än en, som sitter i mörkret och suckar efter ljus. En qvinna från byn Ulfveberg hade i går infunnit sig med hela sin familj och bad mig så innerligt att komma öfver till hennes hem med Guds ord. I går e. m. såg jag min värd sitta och läsa boken "Kom till Jesus" och när han kom till det stycket, som försäkrar, att Jesus är ännu ibland oss, lika full af förbarmande som förr, då tillrade tårarne så strida ned för hans kinder och snyftningar qväfde hans röst. I dag följde han mig till Ulfveberg och när vi slutligen skildes, kramade han min hand och sade: "Jag hoppas att vi af Guds blotta barmhertighet få mötas deruppe."

22 Juni, Tisdag. Med förnyadt mod fattade jag i går åter vandringsstafven. I Grundsjö by, dit jag nu styrde kosan, blef jag temligen kallt mottagen. Gruflig fattigdom syntes der herska. De fleste af byamännen sakna ök att om sommaren plöja sitt åkerstycke med, och om vintern får bark ofta ersätta rågen i den svarta brödkakan, som man knappt har råd att fukta med en droppa mjölk. Den alltför tryckande nöden måtte ha förslöat sinnena i st.f. att uppmjuka dem. Med möda fick jag tillåtelse att hålla en andaktsstund; sjelf måste jag gå omkring i byn och värfva åhörare. Detta göromål blef mig dock lättare än jag föreställt mig. I ett af husen, en låg och smutsig koja, träffade jag tvenne qvinnor, hvilkas ansigten förrådde stor obekantskap med vatten och hvilkas tofviga hår säkert icke på länge varit i delo med någon kam: (fattigdom och nöd hade gjort dem likgiltiga för allt). De nego ned till jorden och tackade för mitt stora besvär.

På ett annat ställe träffade jag en gammal gumma. Hon blef så glad öfver att det kommit en "Guds ords lärjunge" dit, som kunde säga henne, om en sådan gammal fattig stackare som hon kunde få omvända sig till Gud och huru det skulle gå till. Hon hade länge funderat på den saken. Dessa och några få utom dem kommo tillsammans och betraktade med mig Oseas 14 kapitel.⁹⁾

28 Juni, Måndag. Öfver Wolgsele by kom jag midsommarafton tillbaka till kyrkoplatsen. Midsommardagen afhöorde jag tillika med ett par tjog personer från närmaste byar högmässopredikan på f.m. Fram emot aftonen fick jag tillfälle att inför en skara begrafningsgäster säga några ord om en kristens hopp. I en by 1/2 mil från kyrkan talade jag dagen derpå. I går firades här bönhelg, till hvilken ganska mycket folk infunnit sig, och jag fick aflägga vittnesbörd inför dem på morgon i ottesången samt på eftermiddagen.

Dermed är väl min verksamhet bland svenskarne slutad. Den har omfattat 10 byar, liggande i en cirkel, hvars periferi tangerar Wilhelmina kyrka i söder och Stensele församlings gräns i norr. Jag har derunder här och der funnit ganska stor råhet, men aldrig den raffinerade ondskan, som utmärker tätare befolkade trakter, der man uppöfvar hvarandra till ondt. Flerestädes har jag ock mött stor likgiltighet, så att hade jag varit en vanlig kolportör, hade jag nog blifvit afvisad, men ingenstädes har jag i dessa ensliga skogsbyar, hvarest en gårdfarihandlandes ankomst bildar epok, funnit den hårdhet och slöhet, som är en följd af öfvermåttad på Guds ord i de trakter der man öfversvämmas af predikanter och predikningar. Det ord jag talat, synes tvärtom för tillfället gjort rätt lifligt intryck öfverallt. På de flesta ställen har man visat vördnad för Guds ord, en och annan har ådagalagt verklig hunger efter det. När jag tänker på denna hunger, som har så få tillfällen att mättas och besinnar, att många, många byar ligga mer aflägset och således äro sämre lottade än dem jag besökt, då kan jag icke annat än lifligt önska, det en verkligt god lekmanverksamhet kunde komma till stånd här i Wilhelmina. Om presterskapet någonstädes behöfde en sådan till sin hjälp så är det väl i denna vidsträckt svårtillgängliga församling. Måtte emellertid Gud få hos någon enda fördjupa de intryck, som nu gifvits, måtte han få gömma ned i ett godt hjertas jord något af de korn, som utsåts och låta det växa upp och bära frukt till evinnerligt lif, - det är min önskan, då jag nu med saknad skiljes från dessa trohjärtade och uppriktiga skogarnes barn. I lördags var prosten Lindal så god och inbjöd mig att bo i prestgården och på hans bekostnad följa adjunkten Sundelin till Gikanäs kapell, der bönhelg firas nästa Söndag. Emedan en del af vägen går öfver den 5 mil långa Waimsjön, bege vi oss af redan i morgon för att äfven i händelse af storm hinna fram i tid. Nu skall jag väl snart få börja mitt arbete bland lapparne. Längre har det fördröjts och mycken utsigt till framgång har det väl icke ens nu, om jag får döma efter prosten Lindals ord: "Fortfar kylig väderlek, sitta lapparne qvar någon tid midtför kapellen; men inträffar värme, så bär det af inåt Norge med dem, och då - tag dem."

3 Juli, Lördag. Efter trenne dygns rodd ooh marsch ankommo vi till Dikanäs. I dag har här hållits husförhör med hela kapellförsamlingen. Den har, tror jag, en enda skollärlarinna och som hon måste flytta emellan de långt från hvarandra liggande byarne, drar det långt om innan hon hinner genom hela kapell-laget. Deraf får man väl förklara den ojemnhet i kunskaper, som här visade sig. Under det 7 års barn gåfvo rätt vackra svar, fick jag höra t.ex. en 20 års yngling, som knappt kunde läsa innantill och som menade att katekesen har 7 hufvudstycken af hvilka det första lär oss att vi icke skola stjåla. Inga lappar ha i dag varit synliga. Till detta kapell höra blott några få familjer och de pläga infinna sig först på söndagsmorgonen, hvarför de aldrig deltaga i något husförhör. De enda tillfällen, då de komma i beröring med sina prester, äro när de betala prestlönen och när de låta anteckna sig till nattvarden.

4 Juli, Söndag. Blott tvenne gånger under sommarens lopp kan presterskapet i Wilhelmina göra den inalles 20-25 mil långa fot- och båtfärden till Gikanäs och Fatmomakke. Under hela den öfriga delen af året måste fjellbyarnes innevånare vara utan prest och utan predikan. Kyrkhelgerna bli derfor verkliga storhögtider för dem, som äro nog friska och starka att göra vandringen till kapellen, och det var rörande att se, med hvilken uppmärksamhet de följde mina föredrag, då jag i går afslutade husförhöret med en kort betraktelse och i dag predikade ottesången. Vid middagstiden kom en qvinna gråtande och frågade, om hon väl kunde fortfarande få vara föremål för Guds nåd, då hon under hvardagslifvet stundom öfvermannades af sitt häftiga lynne. Hela mitt bokförråd kunde jag skänkt bort om jag vågat; man trängdes omkring mig och bad om böcker.

Bland mina åhörare i dag voro äfven omkring tio lappar. Deras familjer ämnar jag besöka under veckans lopp för att nästa söndag infinna mig vid Fatmomakke, dit den öfriga till Wilhelmina hörande lapps-karan plägar komma. Barnsöl firas i en af lappfamiljerna och hela den lilla kolonien festar. Bränvin förekommer, efter hvad jag kunnat finna, visserligen icke vid denna fest, men som de ännu icke förtärt öfriga Guds gåfvor, som de medfört, vilja de ännu icke skiljas. Jag måste derfor lemnas dem efter mig, men hoppas träffa några af dem i den 2 mil nordvest härifrån belägna byn Matsdal, dit jag nu anträder färden.

5 Juli, Måndag. Efter en 6 timmars marsch under den ljusa, herrliga midsommarnaturen, här och der öfver snödrifvor, från hvilka talrika rännilar porlade ned, gifvande näring åt den yppigaste fjellvegetation, hunno vi kl. 12 e.m. fram till Matsdal. Klockan är nu 12 på förmiddagen och ännu höras inga lappar af. Jag tänker derfor med tillhjälp af lots uppsöka en kåta, som skall finnas 1/2 mil härifrån och der invänta dem.

Senare. Så har jag då sett den första lappkåtan. Efter att några timmar förgäfves hafva ströfvat omkring öfver grå fjellkäglor, delvis täckta med snö och vadat genom iskalla svällande bäckar och ödsliga, trädlösa moras, funno vi henne slutligen, skyld af en gles dunge förkrympta björkar. Hon såg icke inbjudande ut: ett trasigt, svartnadt cirka sex fot högt linnetält, hvars dörr, äfven den ett tygstycke, slängde hit och dit för den kyliga fjellvinden. Det inre svarade mot det yttre.

Löffallet björkris, svärtadt af sotet från kittlar och kaffepannor, betäckte marken; tre á fyra stenar i ring bildade eldstaden, på hvilken några rispinnar höllo på att slockna i askan, och öfver hvilken en jernkedja hängde ned. Midt emot dörren, på andra sidan eldstaden stodo ett par små skrin, ett träkärl med sur renmjölk, ett par kaffepannor och en mittel, ur hvars svartbruna innehåll en skara hundar då och då tog sig en läskedryck; mellan denna plats och dörren täcktes marken af gamla renskin, under hvilka tre trasiga barnungar stucko in hufvudena för att gömma sig, då jag kröp in. Ett par af mina bibliska bilder förvärfvade mig snart dessas vänskap, och en smörgås, den jag medfört, gjorde den ännu intimare. Med småttingarna lekande omkring mig och med mig sitter jag nu utanför kåtan, väntande på att deras föräldrar skola komma hem. Under denna väntan har jag kommit att tänka på min käre vän Bergström¹⁰⁾, från hvilken ett bref letat sig vägen till mig i Gikanäs. Han omtalar deri, huru stor nytta han har af sin troende följeslagare, som uppmuntrar honom och hjälper honom i hans verksamhet. Jag ämnade äfven jag skaffa mig en ledsagare, men der jag dragit fram, har ingen lämplig person stått att finna. Huru väl hade jag dock behöft en sådan. Icke blott uppmuntran och tröst utan äfven råd och bistånd kommer jag nog att känna behof af bland detta för mig så främmande folk. För att icke tala om att jag kunde ha tagit större packning med mig om jag haft någon, som hjälpt mig att bära den. Lapparne skola, efter hvad jag hört, alldeles icke vara lifvade för att bära några tunga bördor. Som jag derfor varit betänkt på att bära min packning sjelf, har jag t.ex. icke tagit med mig mer än en beklädnad; rifves den sönder, då råkar jag väl ut här i vildmarken. Har jag emellertid ingen synlig engel med mig, så hoppas jag att Herren sänder mig den osynlige.

6 Juli, Tisdag. Lappfar och lappmor kommo ändtligen hem, den senare med ett årsgammalt barn, instoppadt i en träholk och fastbundet vid ryggen, den förre med nya renskin till bädd åt mig. De sade sig vara mycket glada öfver att en svensk och dertill en ordets förkunnare bevärdigat dem med ett besök, men de visste bara icke huru de skulle kunna värdigt ta mot honom. Wi samtalade till sent på natten. I dag läste jag med dem liknelsen om det förlorade fåret¹¹⁾. Jag valde detta stycke emedan det gaf anledning till åtskilliga tillämpningar på deras lefnadssätt. Märkvärdigt nog värkade det äfven passa in på deras andliga ställning. För åtskilliga år sedan har nemligen en andlig lifsrörelse pågått bland denna traktens lappar. De samlades derunder ofta kring just denne man för att läsa, sjunga och bedja. Nu har rörelsen för länge sedan afstannat, och dess ledare söker för närvarande blott hvad jorden tillhör. Han tyckes emellertid icke vara lugn med sin andliga ställning. Då jag skiljdes från honom gaf han mig 1 Cor. 15:26 till tänkespråk¹²⁾. De nyss antecknade underrättelserna om hans förflutna lif har jag fått af hans släktingar till hvilkas kåtor jag i dag vandrat genom regn och tjocka. Jag sade vandrat: klättra skulle vara ett lämpligare uttryck; ty först bar det uppför och sedan nedför och åter nedför, ibland med fri skjuts i sällskap med kullerstenarne. De båda unga hustrurna i de lappfamiljer, till hvilka jag nu kommit, voro som barn vittnen till den nämnda andliga rörelsen, och han tyckes gjort djupt och varaktigt intryck på deras barnasinnen. De mottogo mig därför med glädje. I fjol hade de hört talas om att predikanter besökt lapparne både norr och söder om dem, men, hur de väntat, hade dock ingen förirrat sig till dem.

7 Juli, Onsdag. Wi samtalade rätt länge i går afton, och de visade sig ega ganska god kristendoms-kunskap, något som ju icke heller är att undra öfver, då hvarje lappbarn redan vid 11 á 12 års ålder får börja sin tvååriga skolgång, under hvilken det hvarje dag åtnjuter underwisning af lärare, sådana som Lindbom i Bäcksele. Glädjande var att se med hvilken tacksamhet man mindes denne. "Det dröjde icke många dar efter det jag kommit till B.", förklarade en ung flicka, tjenarinna på stället, "förr än jag höll skolläran Lindbom som en far". Ett skäl, - jag vågar dock hoppas, icke det enda - hvarför lapparne hittills mottagit mig så högtidligt, är att man förmodar det jag, såsom utsänd från Stockholm, har fullmagt att afskaffa alla orättvisor, dem de lida eller tro sig lida från svenskarnes sida. Också tyckas de vara fullproppade med klagomål, såsom man kan vänta det af ett folk, som ständigt undertryckes och tillbakatränges. Att en del åtminstone af dessa klagomål äro befogade framgår deraf, att de stämma öfverens med utsagor af män, sådana som skolläran Lindbom i B. och kronolänsman Bergström i Åsele. Jag lyssnade till dem, emedan den, som visade sig likgiltig för dem, skulle betraktas såsom svenskvänlig, och svenskvänlighet här uppe, efter allt hvad jag kunnat finna, betraktas såsom lappfiendskap och tvärtom. Jag anför ett af dem, emedan jag tror att människokärlek och rättvisa fordra dess afhjelpande. Emellan Waimsjön och Wolgsjön föres nemligen ett planmessigt utrotningskrig mot renarne. Anledningen härtill är följande. På hvarje myr har nybyggaren sina höhässjor. Dessa skulle, tror jag, enligt lagen vara inhägnade, men äro det icke och kunna knappast vara det, emedan det skulle kosta ofantligt arbete att kringgärda dessa hundratals hösamlingar. När då lappen i början af vintern kommer ned från fjellen, sprider sig hans hjordar vida omkring för att söka sin knappa föda. Har han så dagen i ända jagat kring i skogen för att hålla dem någorlunda tillsammans, så behöfver han mer än väl, när qvällen kommer, sträcka ut sig på sitt renskin för att hvila ett par timmar. Under tiden har kanske hans boskap råkat komma ut på en myr, och denna skara gör snart kål på ett halft tjog höhässjor, frukten af många dagars arbete. Detta uppväcker naturligen nybyggarnes missnöje. Förr plägade enligt lapparnes försäkran tvister af detta slag lätt kunna

biläggas vid ett glas bränvin, och lifvade af drufvans saft, famnade nybyggaren och lapp snart åter hvarandra som såta vänner. Men på de sista femton á tjugo åren ha de gifvit upphof till en bitter fiendskap mellan skogarnes och fjellens söner. De förre började nemligen skaffa sig ersättning för sin förlust genom att skjuta de renar, som anträffades vid höhässjor. Ersättningen befans riklig, och snart utbildade sig renjagten till handtverk. Numera skjutas renar icke blott vid höhässjor utan hvar de påträffas ensamma, och hjälper intet annat, så hetsar man hundar på renhjorden för att skingra den och få tillfälle att göra ett eller annat kap. Hundratals djur lära fällas under hvarje flyttning, och mer än en förut välbergad lapp skall på den vägen ha bragts till tiggarsstafven. Orättvisor begås utan tvifvel å båda sidor och lapparne äro säkert icke alltid så noga med att vakta sina renar. I allmänhet torde dock de blifva de mest lidande, helst som tjufligans enighet trotsar alla bemödanden af rättvisans tjenare. Med både suckar och tårar berättade qvinnorna i går afton hur de pläga flytta två dygn utan hvila, för att rädda sina renar genom den farliga trakten. Frågan huru detta onda skall kunna afhjelpas är naturligen icke lätt besvarad. Att postera en kronojägare i skogarne mellan de nämnda sjöarne voro nog ett godt medel; bättre vore kanske att försöka genom lekmän sprida Guds ord i denna mörka trakt. Att ett försök i den rigtningen icke skulle möta oöfverstigliga hinder vågar jag hoppas bland annat därför, att den qvinna, som kom till mig i G[ikanäs] och bad om råd för sin själ, hörde hemma i en af de värst beryktade byarne. Jag skall säga mer härom när jag hunnit att tänka något mer på ett förslag som nyss vaknat hos mig.

8 Juli, Thursdag. Klättrade en half mil uppför ena sidan af en fjellrygg, åkte kälkbacke på min regnkappa nedför ett stycke af den andra och kom efter några timmars vandring åter ner i skoglandet, der jag påträffade den lappfamilj, hvilken jag i dag skulle besöka. Anlände just under mjölkningstiden. Under sex af veckans dagar mjölkas blott till husbehof. Den sjunde är kippelmjölkningdagen. Redan aftonen förut har man satt munkafle ("kippel") på kalfvarne för att hindra dem från att dia. Sedan de burit denna ett halft dygn, föras renarne in i gälen, och korna mjölkas. Härtill åtgår hos förmögna lappar omkring 8 timmar, och man insamlar då rätt vackra kvantiteter mjölk, som dels ystas, dels, blandad med de hackade och kokta bladen af ett slags mycket beskört,¹³⁾ föres till "herberget" för att förvaras till nästa vår, då den sur som den blifvit, utgör lapparnes enda föda innan renkorna börja mjölka. Det var just kippelmjölkning jag i dag fick åse. Renarne voro instängda i gälen, som var upprest i en tät skogsdunge. Kaffekitteln sprutade öfver en flammande brasa utan för inhägnaden. I den böljande, bölande skaran, som i ständig kretsgång trampade den uppblötta marken innanför densamma, voro män, kvinnor och barn ifrigt sysselsatta: somliga kastade långa rensnaror om hornen på renkorna och drogo de stretande djuren till ett träd för att binda dem; andra lågo på knä och mjölkade med pipan i munnen och mjölkstäfvan ("nappen") i ena handen. De äldre korna stodo stilla och lugna, de yngre, otamda, hoppade högt i vädret, tumlade öfver ända och bröto hornen af sig, hvarefter de, darrande och blödande, åter restes upp för att mjölkas till slut. Till lapparnes synnerliga förtjusning blandade jag mig genast bland dem, pratade med dem och bjöd dem röktobak. Ändtligen var mjölkningen slut, och sedan vi alla hjälpts åt att ta fast de skuttande kalfvarne, för att befria dem från kipplet och sett den väldiga renskaran som en lavin rusa ut genom det öppnade stängslet och sprida sig i skogen, fingo vi ge oss i väg till kåtan. Men ännu hade man icke tid med mig. Nu skulle mjölken ystas, och alla förplägas med vassla samt kaffe med renost i stället för socker och grädde. När allt detta slutligen var undanstökadt, samlades de tre hushållen till en andaktsstund. "Han är ung", förklarade i myndig ton en af männen, som förr har sökt Gud och nu bespottar honom, "men han tör ändå kanske ha någon andlig erfarenhet," och derpå satte han sig med armarne i kors för att pröfva, hvad jag kunde ha att säga. Jag läste med dem Fil. 3:17-26¹⁴⁾ och sökte med tillämpning på deras lefnadssätt i så enkla ord som möjligt visa, huru somliga

menniskors hela åtrå och sträfvan kedjar dem fast vid jorden, hvarför de förgås med henne, under det andra, främlingar här och sökande det ofvantill är, vänta sin frälsare af himmelen och få göra den sista flyttningen upp till honom. Under det jag talade, ropade mitt hjerta till Herren om andens smörjelse för mig och öppnade öron för mina åhörare. Jag tror jag vågar säga, att han hörde min bön.

Det fans en Lydia bland de församlade,¹⁵⁾ och hennes hjerta öppnades. Det var förberedt genom nöd: en svår värk hade för icke så länge sedan gjort henne puckelryggig. Nu ville hon så gerna vara bland dem, som få komma i hvilan, då de skola göra sista flyttningen, och jag hade med henne ett ljufligt samtal om sättet att komma dertill. Äfven den förut omtalade mannen tycktes oroad och sade, när vi skiljdes: "bed för mig!"

10 Juli, Lördag. Efter 16-18 timmars marsch ankom jag i dag till Fatmomakke. I likhet med Gikanäs ligger det vid en sjö. Hit stiga lapparne ned från sina fjell, hit komma nybyggarna i båtar lastade med sängtäcken och mjölkämbar och fullproppade renslar. När jag steg i land var stranden fullsatt af åskådare: de hade hört att det skulle komma en främmande "magister". Jag var emellertid icke synnerligen angelägen om att låta beskåda mig, ty jag såg alldeles icke magisterlik ut. Jag hade visserligen passat på att tvätta mig, medan mina lappföljeslagare tände upp eld för att kalla öfver roddare, men händer och ansigte voro koppade af tusen myggbett, kläderna här och der sönderrifna och täckta med renhår. Hvad, som krälade inom dem, syntes lyckligtvis icke. Så fort som möjligt smög jag mig bort till den lapp, hos hvilken Pastor Sundelin skaffat mig herberge. Han är rik och har bygt opp ett litet trähus med ett rum och vind deröfver. På denna senare inhyste han mig. Han hade hört att jag skulle predika för lapparne i sommar och att jag hade fullmakt dertill af H. K. H. Prinsessan Eugenie. Men som han icke kände något närmare om H. K. H., ville han ock veta om jag hade fullmakt af Gud, ty honom kände han. Då jag vågade säga, att jag trodde mig ha äfven den, blef gubben så glad, att han tackade Gud med hög röst. Sedan han lemnat mig och jag genom ombyte af linne sökt befria mig från mina objudna gäster från lappkåtan samt förrättat en skräddeles göromål och i allo snyggat upp mig, gick jag bort att besöka pastor S. Men min bekantskap med honom togs icke väl upp af mina vänner lapparne. Det måtte vara en grufelig misstro mot allt hvad svenskt heter, som drifver dem att så väl bevaka alla mina steg.

11 Juli, Söndag. Det öfvervägande antalet kyrkbesökande är här lappar, som till ett antal af 200 å 300 samlats hit. De tillhöra både Wilhelmina, Frostvikens och Dorothea församlingar. Trenne gånger har jag haft tillfälle att tala Guds ord till dem, och jag har med glädje begagnat detta tillfälle, då så många äro samlade, helst som jag att döma af den förflutna veckans erfarenhet icke torde hinna besöka stor del af mitt distrikt under den återstående delen af denna månad. Lappbröllopp och lappbegrafning har firats här, det förra med bränvin och skrän, den senare med bön och sång. Till begrafningen vardt jag inbjuden. Ehuru det smått regnade, dukades det på renhudar ute i det fria och, sittande på hälarne, intogo vi en bastant måltid af renkött, dels kokadt, dels torkadt, renost, fisk, smör och bröd. Hvar och en tog för sig af rätterna i den ordning och mängd han behagade, och lapparne kunna äta dugtigt, när de slippa sjelfva bestå maten, - det såg jag. Den som gjorde grafölet var Mats Jonsson Borgström, hvars namn jag hörde nämnas af H. H. Biskop Landgren. Denne lapps hustru är troende och har inbjudit mig att följa med dem hem. Under nästa vecka skall jag bo hos dem och blott göra smärre utflykter till de lappar, som sitta dem närmast. En längre resa under denna vecka skulle nemligen vara lönlös, emedan lapparne, som i följd af den kyliga väderleken hittills kunnat hålla sig vid sina vårvisten i skoglandet, nu ämna göra en generalflyttning.

12 Juli. Det är långt lidet på eftermiddagen och ännu synes ingen tänka på uppbrott. Också har man ju mycket att göra här vid kyrkan. Här skall utdelas själaföda, tillräcklig efter nio månaders fasta, här skall döpas barn, som hunnit bli så stora, att de nypa prästen i rocken, här skall ösas tre skoflar mull på alla grafhögar, som uppkastats sedan förliden höst. Här skall vidare pratas om allt märkvärdigt som hänt under de långa vintermånaderna; och här skall köpas kaffe, socker, tobak och andra nödvändighetsartiklar för sommarn; här skall slutligen gifvas luft åt alla glädjekänslor, som inmurats af vinterstormar och snödrifvor; här skall supas, dansas och stojas.

18 Juli, Söndag. Jag befinner mig nu nära södra ändan af mitt distrikt, utmed Jämtlands gräns. Ett väldigt, 6 á 8 mil långt fjell, Björkfjell, skiljer Wilhelmina lappar från Frostvikens och Dorothea. Söder om detta fjell och således bort från Wilhelminallapparne förde mig Mats Borgström. En omständighet, som genast fallit mig i ögonen är att fjellfolket här är mycket mer försvenskat än norr om Fatmomakke. Åtskilliga svenska beqvämlighets artiklar såsom sängtäcken och dynor har jag påträffat. Socker till kaffet och bröd har man stundom bjudit mig och i allmänhet tillagat maten med iakttagande af större snygghet än hvad fallet varit norrut. Svenska talar man korrekt, under det man knappt kan säga en lapsk mening utan att inblanda svenska glosor. Gikanäs lapparne deremot hade svårt för att förstå mig eller sjelfva uttrycka sig på svenska. Allt detta jemte den gladare uppsyn och den friare hållning jag här trott mig förmärka, tyder på, att ett vänligare förhållande mellan svenskar och lappar inträder, när man kommer söder om Wolgsjöns breddgrad. Också har jag här sluppit höra klagomål öfver renstölder och dylikt. I stället har jag funnit återverkningar af det friskare kristliga lifvet i kusttrakterna. Så har Mats Jonsson Borgström mottagit intryck af Guds ord genom en troende prest nere på landet, som förliden vinter besökte honom under en sjukdom. Ett ungt par, som jag träffat i dessa dagar, har gripits af Guds ord i Hernösands missionshus och arbetar, ofta under djup ångest, på sin omvändelse. Ty värr bruka de Guds ord förlitet under hvardagslifvet, och stå derför och stampa på samma ställe. Samma tyckes felet vara med Mats Jonssons hustru Lisa, en syster till Maria, som för några år sedan besökte Stockholm. Hon är nog en troende, men för ett matt och dunkelt lif. Onekligen är frestelsen att försumma ordets betraktande stor för lapparne, som nästan ständigt måste ha sitt pick och pack fastbundet vid renoxens rygg.

Just som jag i går afton skulle begifva mig till en närbelägen kåta, der en andaktsstund var bestämd att hållas, inträffade hos Borgströms en ung skollärare, af Ströms missionsförening i Jämtland, utsänd att under sommarens lopp missionera bland lapparne. Äfven förliden sommar besökte han med understöd från H. H. Biskop Landgren trakten söder om Björkfjell. Hade jag vid Fatmomakke blifvit underrättad om detta förhållande, skulle jag tagit för mig trakten norr om nyssnämnda fjell. Dit har alltsedan Tellströms och Nordfjells¹⁶⁾ vandringar ingen predikant kommit och dit lär väl icke heller jag hinna.

Redan vid Fatmomakka hade vi tills i dag utsatt gudstjenst att hållas i Mats Jonssons kåta. Man hade förespeglat mig att mycket folk skulle der samlas. Men likgiltighet och flyttningsbrådskas gjorde, att endast ett fåtal kommo tillstädes. Man hade kommit under fund med att jag icke var riktig magister utan blott färdig att bli det. När jag icke var magister och dertill ung - ja då lönade det icke mödan att gå långa vägar att höra mig.

Bland dem, som infunno sig, voro äfven ett par bönder från en närbelägen Jämtländsk by. Med dem följa Eriksson (skolläraren) och jag i afton till deras 1 mil härifrån belägna hem, för att i morgon begifva oss till Frostvikens lappar, af hvilka en 10 á 12 familjer lära sitta samlade kring Ranksjön, ett par mil sydvest om Storjola (namnet på byn, dit vi nu stå i begrepp att gå).

När jag säger "samlade", menar jag, att de sitta cirka 1/2 mil från hvarandra. I allmänhet har man att vandra 1 á 2 mil mellan hvarje kåta, så länge den kyliga väderleken tillåter lapparne att begagna det frodigare betet vid gränsen af skoglandet. Vid varmare väderlek flytta de upp på de kala fjellen och närma sig då hvarandra. De i norr draga sig åt söder, de i söder åt norr, så att både Frostvikens, Dorothea och Wilhelmina lappar slutligen sitta rätt nära hvarandra norr öster och söder om Jitnensklompen, ett fjell i sjelfva gränslinjen. Der bo de qvar på samma kåtaplatser några veckor och hvila ut, innan de anträda återfärden mot öster. För den, som vill besöka dessa lappar under sommaren torde denna tid vara lämpligast, icke blott emedan de då sitta så nära hvarandra som aldrig eljest, utan äfven derfor att vårfloden då gått öfver, så att bäckar och strömmar bli lätta att genomvada. I vanliga år hafva lapparne redan vid tiden för Fatmomakkehelgen hunnit nära den nyss omtalade platsen, men detta år höljas deras sommarbeten delvis ännu af väldiga snödrifvor.

En annan tid då man kunde besöka lapparne vore vintern, då de äfven sitta stilla på samma ställe någon tid. Sedan höstflyttingens brådska då är öfver, renarne släpts att under December och Januari största delen af dygnet reda sig sjelfva och lapparne hunnit få reda på sina närmaste grannars tillhåll, vore den lämpliga tiden för en färd bland dem kommen. Sant är väl, att de vid denna tid sitta spridda vidt omkring, men renoxar och attior kunna förkorta afstånden. Förhåller det sig som jag hört, att W. lappar under högsommare knappt ha något att äta, så torde det vara lämpligt att besöka dem på vintern, då man stundom kunde skaffa sig en bit mat i byarne.

19 Juli, Måndag. I Storjola, der man med stor begärlighet omfattade tillfället att få höra en predikan, talade vi kl. 11 i går afton, (byfolket samlades på en halftimme, sedan vi kommit) och i dag på morgonen. Mannen, hos hvilken vi lågo i natt har enligt sina egna ord i åratel arbetat för sin själs frälsning, men suttit inestängd såsom i en grop, ur hvilken han icke kunde komma upp. Nu har han sluppit lös och prisar Gud. Han gladdede sig innerligt att få herbergera oss och dymedelst bidra till att hans grannar fingo höra något om de ting, som stunda. En qvinna i byn suckar ännu under sina synders börda och vet icke huru hon skall bli dem qvitt. Det är synd om dessa fjellbor att de skola ha så få tillfällen att höra Guds ord.

20 Juli. Tisdag. Innan vi gåfvo oss i väg till Ranksjöllapparne tänkte vi besöka en kåta, som skulle finnas ett stycke norr om Storjola. Efter att ha klättrat en fjerdedels mil uppför fjellet, som skilde oss från den, fingo vi veta att vår lappfamilj flyttat i natt och måste vända om. En och trefjerdedels mils vandring genom yppig björkskog, i hvars skugga vi vadade genom frodigt gräs, vattnad af hundrade fjellrännilar, förde oss till Ranksjöby, der vi skildes, Eriksson för att helsa på hos lapparne norr om sjön, jag för att, lotsad af en fattig halffjollig lappqvinna, den jag engagerat för veckan, uppsöka dem, som bo söder om sjön. Jag skulle börja med en vid namn Anders Larson, klockar Ante kallad. Efter att förgäfves ha sökt honom der han suttit i Lördags, hunno vi ändtligen kl. 1 på natten fram till hans kåta och kröpo in. När jag lade af mig min rensel och hukade mig ned på marken, vaknade han och betraktade oss med förvånade blickar. Påminnande sig värdskapets pligter kröp han emellertid hastigt fram ur sitt renskinn, började gräfvå bland mjölkstäfvor och kittlar och hittade slutligen på ett stycke torrt renkött, hvilket han räckte mig jemte lemningarne af husfolkets qvällsvard: ett fat kall välling, kokad af renmjölk, vatten och mjöl. Knif hade jag sjelf, och under det jag skar och slet och åt, fick han kaffet färdigt. Sedan en kopp, till hälften fylld af denna ädla vara till hälften af renost, blifvit inmundigad, kröp jag ned under ett renskinn med kläderna på. (På hela färden ha de varit ordentligt af mig en enda gång nemligen i Storjola). Wissa små objudna gäster, bekanta från Gikanäs lapparne, började nu i myriader emigrera från renskinnet och kräla omkring på min stackars lekamen, men trött och

mätt, somnade jag slutligen från dem. Då jag vaknade kl. 7 i dag, hade KlockarAnte nyss krupit fram ur renskinnet. Nu skulle alle man ut och ställa i ordning gälen för kippelmjölknig. Åter ett uppehåll således! Man får ha god tid på sig om man skall missionera bland lapparne. Tellström lär också ha pläгат stanna i flera dagar på hvar ställe, hjälpt lapparne att mjölka, rökat med dem och pratat med dem om deras timliga ställning och deras själars väl. Men så tog han sig ock 2 á 3 månader för sina lappfärder.

KlockarAnte har utmärkt godt hufvud och goda kunskaper, så att mer än en äfven bland de kunnigare bland svenska allmogen skulle ha svårt att reda sig för honom icke blott, om det gälde kristendomens hufvudstycken, utan äfven i åtskilliga andra kunskapsgränar. Men så vet han det ock. Bönderna i Frostvikens församling synas honom dumma som får. De predikanter han har hört under sina vandringar ha hvar sina svaga sidor, och Ante vet att upptäcka dem. (Säkert får äfven jag min beskärda del när jag gått min kos). De andliga rörelserna bland svenskarne förstår han att analysera och kritisera; till och med teologiska frågor utgöra föremål för hans skarpsinne. Så ville han veta, huru Gud kunde bli vred, när han dock är oföränderlig, och om icke en själ, som, "drifven af dödsfruktan i sista ögonblicket när evighetens portar hålla på att öppnas för dess ögon, ropar till Gud om hjälp, genast skulle vara mogen att inträda i himlen". Rikedomen tyckes vara honom synnerligen kär och jag fick taga hela min lilla kunskap i kyrkorätt till hjälp för att besvara hans frågor angående testamenten och arf samt rättigheter för en enkling (hans hustru har dött för några månader sedan) att ingå nytt äktenskap.

Allt det här har jag fått veta under det vi hjälptes åt att mjölka och sedan rökte våra pipor bredvid elden, medan han skötte ystekitteln. Af det ena med det andra drog jag den slutsatsen, att han är klart medveten om det osanna i sin ställning till Gud och bär inom sig ett frätande sår, men, tjusad af Mammon, använder hela sin kraft för att spjerna mot udden, som möter honom i de kristnas lif och ordets predikan. Jag började därför tala med honom om rikedomens svek samt faran af att stå Guds ande emot och jag träffade då verkligen på hans Achilleshäl. Med synbar oro erkände han, då vi ett ögonblick voro ensamma, att han haft erfarenhet af Guds nåd, men att lifvet dött ut, samt bad om förbön. Men inför sitt husfolk visade han sig ännu lika karsk, och när jag började läsa ett stycke ur bibeln för dem alla gemensamt, lade han sig att sofva: förmodligen fruktade han att jag skulle låta förleda mig att i fleres närvaro blotta hans svaga sidor. Måtte Gud få vinna denne man. Menskligt att dömma skulle han bli en Paulus, om han böjde sig vid korset och genomledades af Kristi kärlek.

21 Juli, Onsdag. Jon Mattsson, hvars kåta mitt nästa besök gälde, har under sin skoltid af Tellström blifvit använd såsom bokspridare bland lapparne. Efter allt hvad jag kunnat utröna om honom, har han aldrig känt något djupare intryck af sanningen. För närvarande är han den mest egenkäre bland de lappar, med hvilka jag hittills kommit i beröring. Allt anser han sig veta och förstå. - Det tyckes vara förenadt med synnerlig fara för en lapp att, om ock aldrig så litet, framdragas framför sina likar. De stackars kräken kunna icke bära den lilla upphöjelsen utan att uppblåsas ända till det löjligen. Jag har förut gjort bekantskap med en lapp, som varit kateket. Man kan icke möta honom utan att få höra ett föredrag på en halftimme om "allmagts under", som upphöjt honom från en okunnig vallgosse (han har i sin barndom vaktat böndernas kor) till en herde för Guds folk samt om den utmärkta undervisning han meddelat sina lärjungar. Männe man icke därför borde gå tillväga med synnerlig försigtighet om man skulle sättas i tillfälle att bland lapparne sjelfva välja missionärer bland (för) lappar.

I Jon Matssons kåta hade jag trots det ofvan anförda en liten ljuflig stund. Per Henrik Larsson, en af de tre familjefäder, som bo här i en liten klunga, har nere på landet väckts till omsorg om sin

själ. Med rörelse hörde han på vad jag hade att säga, och med stor tacksamhet mottog han den bok jag räckte honom.

Aftonen. Ännu en gång har jag varit nog lycklig att träffa flere familjer samlade på ett ställe. Inom en af dessa eger ett sorgligt förhållande rum. Mannen sitter inspärrad på hospitalet i Hernösand; hustrun och drängen, som tjenade hos henne i fjol, begge i Hernösand vunna för baptsimen, ha vanärat det evangelium, de bekänna, genom brott mot sjette budet. Emellertid har jag bättre hopp om denna stackars qvinna än om hennes grannar, som käckt fördoma henne. Då vi samlades till en andaktsstund, kom hon, såsom synderskan i Simons hus och kröp ner i en vrå och gret så bittert, att det gjorde mig riktigt ondt om henne på samma gång som jag gladdes i hoppet att denna dag skall åstadkomma bättring till salighet.

23 Juli, Fredag. Hos Lars Andersson, till hvars kåta jag i dag anlände, träffade jag åter tillsammans med skolläraren Erikson. Han har haft otur denna veckan. Alla lappar ha varit stadda på flyttning så att han icke kunnat finna mer än en kåta. - Lars Anderssons hustru försöker på alla möjliga sätt inge oss den tron, att hon är en lefvande kristen. Jag har dock svårt för att tro, det hon älskar sin frälsare mer än bränvinsflaskan och nöjet att fästa sina medmänniskors goda namn och rykte vid sin sladdrande tunga. - Hennes älsta dotter deremot synes mig vara en ödmjuk Herrans lärjunginna.

24 Juli, Lördag. Sedan Eriksson och jag följts åt ett stycke åt öster och gemensamt besökt en lappfamilj, beslöto vi att skiljas. Han, som har mera tid på sig, skall göra en tur norr ut. Jag skall draga ännu ett notvarp söder om Börkfjell, hvarefter äfven jag skall draga mot norden, men öster om den väg han tager, närmast vester om Kultsjön, på hvilken jag snart skall anträda återfärden. Ensam fortsatte jag ett stycke längre åt öster till en familj, som ännu sitter qvar blott en mil från Ranksjöby, men norr om den fjellkam, på hvars södra sida jag de föregående dagarne vandrat. Hos denna familj fick jag den högtidligaste stund jag haft sedan jag lemnade Gikanäs-lapparne, en af de der stilla gripande, under hvilka Herrens närvaro förnimmes af både den, som talar och dem, som höra. I afton skall jag åter tillbaka åt vester. I en kåta blott ett par mil frah gränsen skall i morgon firas gudstjenst. Mats Borgström, som nu hunnit hit upp, har sändt bud åt alla håll, för att sam- mankalla dem, som kunna finnas i närheten.

Senare. Nu har jag lemnat äfven dvergbjörken och videbusken under mig. Dalarne täckas af småsten och grus, ur hvilket den första renmossan håller på att spira upp. Fjellkammarne höljäs ända till foten af snödrifvor, under hvilka iskalla, kristallklara bäckar rusa fram. Kall, som på en April dag i Upsala, sveper vestan omkring mig.

25 Juli, Söndag. Omkring 30 personer församlades i Anna Doroteas kåta. Klockar-Ante infann sig för att kriticera, baptsistqvinnan kom och kröp ner i en vrå och gret, mina bekanta från gårdagen voro tillstädes och slukade hvarje ord, som talades.

26 Juli, Måndag. Jag närmar mig åter Wilhelmina och klagomålen öfver svenskarne börja ånyo. Nu är det deras hundar, som ställa till oreda. En lappqvinna jemrade sig i dag öfver, att de under kalfningstiden i våras jagat öfver tjugo af hennes renkor och deras nyfödda kalfvar till döds.

28 Juli, Onsdag. Mina trofasta vänner, Mats Jonson och hans hustru, hvilka redan förut gjort rätt mycket för mig, skickade i Måndags med mig lots och matsäck. Så länge att allt gick väl och vi mottogos såsom kära gäster, var lotsen (Anders Jonsson, bror till Mats) ganska modig. Han skulle

skaffa mig ett välvilligt mottagande af de annars svårtillgängliga, egensinniga lapparne norr om elfven: de skulle få uppskjuta både mjölkning och ystning och flyttning för att höra mig. Men vid första motgång tappade han hufvudet och nu vill han bara vända om. Jag är icke synnerligen modig jag heller. Wi ha haft en natt af mindre angenäm art. I går afton anlände vi till ett par lappfamiljer, hvars hufvudmän anse sig för mägta visa och äro mycket egensinniga. Jag hade händelsevis fått veta detta på förhand och satt mig i sinnet att icke onödigtvis stöta dem för hufvudet. Icke förty råkade jag göra mig misshaglig för dem genom en påminnelse om faran af att veta Guds vilja utan att göra den. För att hämnas började de ansätta mig med frågor t. ex om betydelsen af Frälsarens varning: dömen icke, på det i icke skolen varda dömda. När den utvägen icke riktigt lyckades, togo de sig för att under skämt kasta mina små skrifter emellan sig, och Anders Jonsson stod dem bi med hela sitt lilla förråd af qvickhet. Jag sade ingenting, men tog helt lugnt mina böcker och packade ned dem. Äta kunde jag emellertid icke i går afton och sofva fick jag heller icke mycket.

Mina värdar ha icke mått mycket bättre än jag i natt. Längre hörde jag dem vrida och vända sig och stöna under sina renskinn.

När jag i dag skulle gå mina färde, togo de på sig sin ödmjukaste min och frågade om jag icke befunnit mig väl i deras kåta. De hade till sin ledsnad märkt, att jag såg så nedslagen ut i går afton. De hade mycket funderat öfver orsaken dertill, men icke kunnat finna den: kanske hade de icke haft så god mat eller så beqväm bädd, som jag önskat. Jag blef så förbluffad öfver detta sätt att reda sig ur klämman, att jag icke kom mig för att svara dem. De vänliga föreställningar jag sedan gjorde min lots föllo som vatten på en gås. Hos Kristoffer Andersson, min Fatmomakke värd, skall jag tala i afton. Men jag går till detta göromål med samma lust som till något mycket svårt. Hela min verksamhet häruppe står för mig såsom ett enda skuldregister. Det har, synes det mig nu, på hela denna färd icke funnits andekraft i mina ord, icke kärlek och vishet i min vand. Än har jag skadat genom slöhet och slapphet, än genom kärlekslöshet och ovislighet. O, hvarför afsade jag mig icke detta uppdrag, för att lemna rum åt en värdigare? Föröfrigt undrar jag om det just är så lämpligt att, såsom jag gjort, rätta sig efter lapparnes anspråk på föredrag i hvarje kåta. Genom detta predikande, oftast både morgon och afton, sedan man har använt den öfriga delen af dagen och en del af natten till samtal eller ansträngande marscher, blir ens inre menniska både kraftlös och saftlös. Under sådana förhållanden gör man nog icke mycken nytta med sina ord.

29 Juli, Thorsdag. Kristoffer Andersson är en kristen, och om jag vågar fälla ett sådant omdöme efter den tillfälliga bekantskap jag gjort med honom, en älsklig kristen. Dertill är han predikant. Skada blott, att lapparne alls icke vilja höra honom. Mig har han varit till rätt mycken uppmuntran.

30 Juli, Fredag. På väg hem! Dermed har så tillgått: Klockan tio i går förmiddag vadade vi öfver en af Ångermanelfvens källflöden och togo vägen åt norr. Inemot aftonen hunno vi fram till en kåta, hvars innevanare sågo mer osnygga och vilda ut än alla de lappar, som jag hittills lärt känna. I beredskap att flytta, hade de icke tid till mer än att mottaga hvar sin liten skrift, hvilken de svärjande rökande och spottande qvinnorna dock icke voro synnerligen angelägna om. Efter en halftimmas rast fortsatte vi vår färd och vandrade hela natten utan att finna spår af en enda lapp. Till slut ledsnade min lots vid alltsammans och förklarade att nu vore ingen kåta att finna förr än efter ännu en dagsresa. Men för en så lång marsch hyste han ingen benägenhet. Nu måste han ovillkorligen hem. Ensam vågade jag icke ge mig af in åt de villsamma fjellen, huru gerna jag än skulle velat hålla på ännu en vecka för att något bättre lära känna tillståndet bland Wilhelmina lappar. Jag måste därför taga för goda min hedervärde ledsagares försäkningar, hvilka jag dock

icke trodde mer än jemt, och vara tacksam att han behagade följa mig ned till bebyggda trakter så att jag kunde anträda hemfärden. Jag är glad öfver att jag så pass länge förmått till fulllo bibehålla mig i lapparnes vänskap och förtroende.

Innan jag avslutar dessa utdrag ur mina anspråkslösa dagboksanteckningar må det tillåtas mig att i en återblick samla de iakttagelser jag har haft tillfälle att göra. Till Wilhelmina församling höra, som bekant omkring 500 lappar; Till Frostviken och Dorothea hvardera ett betydligt mindre antal. Af Wilhelminalappar - och jag har skäl för det antagandet att hvad jag säger om Wilhelmina lappar, äfven gäller i hufvudsak om Frostvikens och Dorothea - vistas en tredjedel ständigt utom församlingens gräns. De lära försörja sig dels genom bettlande dels genom att tjena som vallhjon hos bönderna ned åt landet. Om det andliga tillståndet bland dessa har jag naturligen icke kunnat skaffa mig fullständiga och tillförlitliga underrättelser.

Fattighjonen underhållas på så sätt, att de för en viss summa pr år inackorderas hos nybyggare. På gamla dagar kastade in i ett lefnadssätt, som är alldeles fränmande för dem och icke alltid så väl behandlade, synas de mig föra en ömkelig tillvaro. De torde icke besöka kyrkan eller åtnjuta någon andlig vård, utom när de kalla prosten till sig för att undfå H. h. nattvard. Jag träffade åtskilliga sådana gamla stackare på min rundresa bland nybyggarna och bland dem en qvinna, som genom tecken och ett och annat svenskt ord, som hon lärt, gaf tillkänna, att hon var bekymrad om sin själs frälsning, (det berättades mig att hon ofta plägade gråta, när hon var ensam). Som hon icke förstod svenska och jag var okunnig i lappska, måste jag skiljas från henne utan att ha fått säga henne ett tröstens ord. De öfriga två tredjedelarne af W. lappska befolkning utgöras af Renlappar och fiskarlappar. De senare äro få till antalet, men deras klass liksom de två förut omtalade rekryteras raskt ur Renlapparnes. Orsaken härtill är den tilltagande fattigdomen bland dessa. Fattigdomen åter beror till ej ringa del på det omåttliga bruket af tobak och kaffe. [Slöseriet framträder i det omåttliga bruket af tobak och kaffe]. Flera lappar försäkrade mig att 1 L[ispund] af förra och 5 L[ispund]¹⁷⁾ af senare slaget gå åt i en större lappfamilj pr år. Wore detta sant skulle 135 kronor om året brännas upp och drickas upp af en lappfamilj. Alldeles otroligt synes det mig icke, ty män och qvinnor så många jag träffade - rökte från morgon till qväll; och kaffe med renost eller renkött skuret uti utgjorde hufvudparten af lapparnes föda under den tid, jag var ibland dem, (mindre parten utgjordes af den förut beskrifna mjölkvällingen). Hvad som dock mest bidrager till renlapparnes fattigdom är (isynerhet inom W.) förlusten dels af betesjord, derigenom att byarne här och der ännu utvidgas på bekostnad af den jord, för hvilken lapparne skatta, dels af renar, som förstöras af nybyggarna sjelfva eller deras hundar. Lapparne sjelfva inse med förtviflan att den sista renhjordens utdöende är en tidsfråga blott. Det var ren- och fiskarlapparne företrädesvis de förra - bland hvilka jag verkade förliden sommar. Med Wilhelmina lappar sammanträffade jag vid Gikanäs och Fatmomakke kapell, hvarförutom jag besökte de nordligast och sydligast boende bland dem i deras kåtor. Större delen af Dorotheas och Frostvikens besökte jag i deras hem.

Såsom ett missionsfält i egentlig mening får man för ingen del betrakta dessa lappar. Först och främst får ju i södra lappmarkerna hvarje barn skolundervisning och det en sådan att t. ex presterskapet i Wilhelmina öppet erkänner lappbarnen såsom de kunnigaste bland sina konfirmander. Wissierligen lemnas lapparne (åtminstone i två af de församlingar jag besökte) efter sin konfirmation utan någon egentlig tillsyn från presterskapets sida. Men de sakna visst icke tillfällena till uppbyggelse. För att nu icke tala om gudstjensterna i fjellkapellen, kunna de under vintern då de sprida sig ända ned mot städerna Umeå, Hernösand och Sundsvall, få höra både troende prester och lekmän. - Och lapparne begagna rätt flitigt de tillfällen att höra Guds ord som

gifvas. Gudstjernerne i fjellkapellen besøka de, ofta den ena efter den andra. Under vintrarne lära de besøka både offentliga och enskilda sammankomster för andakt.

Jag kunde icke nämna en troende prest från Pastor Bjurberg i Dorothea¹⁸⁾ till pastor Sundelin i Hernösand,¹⁹⁾ som de ej hört. De andaktsböcker, som begagnas nedåt kusten, dem egde och läste eller åtminstone kände lapparne. Luthers skrifter funnos i en kåta, Rosenii och Fjellstedts i en annan, Lobstein i en tredje, Moody var känd i en fjerde, Ahnfelts, Palmqvists eller Sankeys sånger egdes af de flesta.²⁰⁾ Detta gäller dock isynnerhet om lapparne i söder, i norra delen af mitt distrikt ha de ingen, som påminner dem om att skaffa böcker. Att denna beröring med det friskare kristliga lifvet bland svenskarne nedåt landet utöfvar icke ringa inflytande på det andliga tillståndet bland lapparne, är otvifvelaktigt. Jag fann också bland lapparne många efterdyningar af både äldre och nyare religiösa rörelser bland svenskarne. Så hade en lappqvinna, hvilken jag lärde känna, blifvit vunnen för herren under den väckelse, som uppstod omkring prosten Kerfstedt i Bodum.²¹⁾ Efter hennes och hennes systrars omvändelse hade en väldig rörelse börjat bland lapparne både i norr och söder. Men alla, som grepos af den (bland mina bekanta den morska Gikanäslappen och KlockarAnte-) ha nu gått tillbaka. På senare åren har det ånyo börjat jäsa bland lapparne. Jag träffade mer än en, som väckt till besinning genom någon predikant nedåt kusten, frågade fångvaktarens i Filippe fråga.²²⁾

Men det är en olycka för lapparne, att under det de springa långa vägen för att komma dit, hvarest något nytt är att höra, så kunna de icke förmå sig att under hvardagslifvet stilla och ihärdigt gräfva guld ur hufvudgrufvan. I ett stilla ransakande af Guds ord, hindras de såväl af sitt oroliga lefnadssätt som isynnerhet af sitt ostadiga och ombytliga lynne. Jag tyckte mig nemligen finna att det i allmänhet förhåller sig så med dem, att hvad de lofva den ena dagen ha de glömt den andra. De kunna därför vid åhörandet af en predikan bli så gripna och så upphettade att de genast börja hålla tal för sina medåhörare. Men när känslorna svalnat af och den hastigt påkomna gudaktigheten utsättes för hvardagslifvets prof, då torde han icke just vara att lita på. Det är väl deraf man får förklara det talet, som jag hörde vid mer än ett tillfälle under min färd, att lappen kan predika den ena stunden och lefva osedligt i ett eller annat hänseende den andra. På grund af det ofvan sagda torde skälen att sända lapparne egen predikant inskränka sig till den omständigheten att de under de brådaste flyttningstiderna och om sommaren äro nästan utan Guds ords predikan. Det är klart att det skulle vara mycket godt för lapparne att just under sommaren få någon, som påminde dem om det enda nödvändiga. Att många skulle mottaga en sådan med glädje, det tror jag förvisso. Mats Borgström erbjöd (huru ordhållig han kan vara, lemna jag derhän) att derest predikant framdeles kommer att utsändas af Lapska missionens vänner, bidra till hans resa med omkring 100 kronor pr år. De som bäst behöfde besök äro tvifvelsutän Wilhelmina lappar. De äro fattigast på tillfälle att höra Guds ord, komma minst i beröring med de andliga rörelserna bland svenskarne och tyckas i allmänhet stå på något lägre ståndpunkt än Frostvikens och Dorothea. Den tid då lapparne kunde besøkas är dels December - Februari, dels Juli - September. Väljer man den sistnämnda perioden, bör man infinna sig vid vårbönhelgen i Gikanäs eller Fatmomakke och färdas bland lapparne tills de vid höstbönhelgen återvända till Fatmomakke. Men äfven på så pass lång tid skall man nog icke hinna uträtta mycket. Känner man icke sjelf hvarje vrå i fjellen (och jag har icke träffat någon svensk, som känner till dem ens någorlunda), så är man helt och hållet beroende af lapska vägvisare och de ha icke alls brådtom. Och låt vara att man vandrat der så länge att man sjelf kan ta sig fram öfver allt, så måste man dock spilla den mesta tiden på vandringar. Får man så ändtligen reda på en kätplats - då kunna dess bebyggare natten förut ha flyttat, eller skola de mjölka eller ysta eller skola de "skilja renar", eller - ja jag vet icke allt. Dessutom skall jag be att få påpeka dels att en sådan predikant för all framtid skall vara lika behöflig som nu, dels att fjellbyarnes svenska invånare äro i mycket större

behof af ökade tillfällen till uppbyggelse än lapparne. På hela året ha de samma två gudstjenster. Laggas de under de långa vintermånaderna ned på sotsängen, så få de göra den sista färden utan råd af religionens tjenare, de må huru mycket som helst ropa efter ett sådant.

Jag vågar alltså föreslå att något göres för att lösa Gikanäs och Fatmomakke från förbindelsen med Wilhelmina och förse dem i likhet med Tärna med egen prest. Åtminstone vore det väl icke omöjligt att förskaffa dessa båda kapellförsamlingar en troende vice pastor.

Den stora fördel, man på detta sätt skulle bringa nybyggarna, behöfver jag ej påpeka. Säkert är att de skulle nedkalla Guds välsignelse öfver den, som förskaffade dem en egen predikant. Men äfven för lapparne vore en sådan åtgärd af stor betydelse. Stationerades en prest i Gikanäs, så finge de tillfällen att höra Guds ord åtminstone hvarannan Söndag i kapellen och en och annan gång dessemellan i byarne. Att de icke skulle försumma tillfället att äfven i byarne höra Guds ord, när det förkunnades af en prest, det sluter jag deraf att flera lappar förliden sommar på allvar talade om att vandra 4 á 5 mil till en Jämtländsk by för att höra en prest, som der skulle uppträda. Till byarne i Wilhelmina hafva denna församlings lappar sällan mer än 2 á 3 mil, oftast betydligt mindre. Dessutom kunde de ju då och då i sina kåtor få besök af sin pastor och med allt detta hade de all den andliga vård som de rimligen kunna begära. Till allt detta kommer att en prest kunde så som ingen annan bidra till fyllande af klyftan mellan svenskar och lappar. Jag vågar tro att de allvarliga försöken af en prest, som ärligt ville bemöda sig att motverka renstölderna, skulle vara det bästa om icke det enda medlet att utrota detta onda.

NOTER:

1. Lars Landgren, (1810-1888), biskop i Härnösand 1876 efter en lång och mycket framgångsrik prästgöring i Delsbo pastorat. Som biskop var han mycket dugande och utträttade stora ting bl a genom att kunna uthärda "otroliga mödor och besvär på sina visitationsresor." (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, I, s 39 ff.) Jfr även Ludvig Bergströms resa i URKUNDEN nr 7, där Landgrens resa till Tärna beskrives ingående.
2. Olof Lindahl j:r, (1811-1898), blev 1874 befullmäktigad kyrkoherde i Vilhelmina. I sin ungdom hade han tjänstgjort runt om i norrlandslänen, ofta anställd för att biträda ordinarie pastor med resor till fjällkapellen. På Vetenskapsakademiens uppdrag granskade han under 1880-talet språket i den lapska almanackan. Han var en väldig björnjägare och kallades allmänt för "Björn-Olle." Prosten Lindahl hade sex söner och två döttrar födda mellan åren 1843-1858. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, IV, s 298.)
3. Seth Nikolaus Sundelin, (1849-1923), var pastorsadjunkt i Vilhelmina efter sin prästvigning i Härnösand 1879. Han var son till komministern i Umeå stad Ferdinand Sundelin. Seth Sundelin blev 1881 v. pastor i Stensele och sedermera komminister i Burträsk samt från 1905 kyrkoherde i Lit. 1885 gifte han sig med vilhelminaherden Olof Lindahls dotter Ida Kristina. (Bygdén, II, s 91.)
4. Jonas Daniel Lindbom, kateket, född i Njurunda 1836. Anställdes som lärare vid den på 1860-talet grundade missionsskolan för lapska barn i Bäcksele. Lindbom verkade där med stor framgång ända in på 1900-talet. Enligt O.P. Pettersson i "Gamla byar i Vilhelmina", D. I, s 15 f, ledde Lindboms verksamhet till att Bäckseleborna, från att ha varit ett "ohyfsat och moraliskt förfallet släkte", blev de mest kultiverade byborna inom hela Vilhelmina socken. Material från skolan i Bäcksele finns även i Forskningsarkivets Handskr. nr 50: Svenska Missionssällskapets verksamhet i Lappmarken.
5. Lorens Kristofer Retzius, (1745-1818), kyrkoherde i Tådeneds pastorat i Skara stift och framstående predikant. I hans predikningar finns en varm evangelisk ton sprungen ur en måttfull herrnhutism. Av honom finns tre predikosamlingar utgivna: "Samling af predikningar om den korsfäste Jesus" (1786-95), "Den sanna lifsens väg" (1817) och "Christeliga predikningar öfver de årliga sön- och högtidsdagarnes evangelier" (1842). (Nord fam. bok, 2 uppl. bd. 25, sp 2.)
6. Paul Peter Waldenström, (1838-1917), religiös ledare och politiker. Han anslöt sig efter 1858 till den av Carl Olof Rosenius präglade väckelserörelsen och blev en av de ledande krafterna inom Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Ett omslag i hans åskådning skedde 1872, då han vände sig mot den ortodoxa försoningsläran. Han sköt den "subjektiva" försoningen i förgrunden, vilket ledde till en upprivande strid inom kyrkolivet. Krisen kom då Waldenström 1876 höll enskild nattvardsgång för Uppsala missionsförening. Det ledde till att "waldenströmarna" 1878 bröt sig ut ur Fosterlandsstiftelsen och bildade Svenska Missionsförbundet. (Sv. uppsl. bok, 2 uppl, bd 30, sp 865 f.)
7. Se Matt. 13:3 ff.

8. Ira David Sankey, (1840-1908), amerikansk sångare och metodistisk körledare från New Castle i Pennsylvania. På resor i Amerika och Europa tillsammans med väckelsepredikanten D.L. Moody sjöng han många egna andliga sånger, som fick en oerhörd spridning. På svenska utgavs hans "Andliga sånger" i tre band 1875-77 och hans "Sånger till Lammets lof" i fyra band 1875-76. (Sv. uppsl. bok, 2 uppl, bd 25, sp 250.)
9. Profeten Hoseas bok i GT. Kap. 14: Om "Samariens warning, löfte."
10. Ludvig Bergström, (1857-1932), Walter Gustafssons kamrat från Uppsala, som samma sommar missionerade i Tärna och Sorsele lappmarker i sällskap med vännen Per Boström från Malå. (Se URKUNDEN nr 7(1988) och förordet s 1.)
11. Se Luk. 15:1-10.
12. 1 Cor. 15:26: "Såsom den ytterste fienden warder döden tillintetgjord. "
13. Sannolikt Angélica archangélica = kvanne. En utförlig genomgång av samernas konserveringsmetoder av mjölk finns i Phebe Fjellströms bok "Samernas samhälle i tradition och nutid", 2 uppl. Sthlm. 1986, s 276 ff.
14. Egentligen Pauli brev till Filipperna 3:17-21. I vers 18-19 står: "Ty många wandra, . . . såsom fiender till Kristi kors, hwilkas ände är förtappelse, hwilkas gud är buken, och hwilkas ära ligger i deras skam, och hwilka trakta efter det jorden tillhör."
15. Lydia, en kvinna i Filippi, som där sålde tyger från sin hemstad Tyatira i Lydien. Hon tillhörde de hedningar, som "fruktade Gud". Genom Paulus' predikan i Filippi, (Apg. 16:14 ff), blev hon omvänd och lät döpa sig med hela sitt husfolk. Händelsen fick stor betydelse i den kristna församlingens historia i Filippi. (Biblisk uppsl. bok, 5 uppl, 1978, sp 644 f.)
16. Två kateketer i Lappland under första hälften av 1800-talet. Karl Ludvig Tellström, (1811-1862) och Isak Nordfjell, f 1819. Tillsammans utgav de 1849 en historik över Laxsjö missionskola.
17. 1 Lispund = 20 skålpund = 8 1/2 kg.
18. Johan Ulrik Bjurberg, (1851-1931), var född i Burträsk och efter studier vid Fjellstedtska skolan, i Stockholm och Härnösand prästvigdes han där med dispens 1877. Samma år hade han också avlagt examen i lapska språket för befordran inom lappmarks-församlingarna. I Dorotea fick han sin första tjänst som pastorsadjunkt och vice pastor. Efter tjänst i Hotagen kom han 1893 till Fredrika. Där verkade han i över trettio år som legendarisk kyrkoherde. Bjurbergs efterlämnade dagböcker och andra handlingar finns som Handskr. nr 47 i Forskningsarkivet. (Bygdén, Härnösandsstiftsherdaminne, I, s 230.)
19. Johan August Immanuel (Manne) Sundelin, (1841-1909), stadskomminister i Härnösand 1870-1880 efter några års tjänstgöring på olika orter inom stiftet. Han var född i Vilhelmina och son till kyrkoherden i Stensele Uno August Sundelin. Manne Sundelin var en utomordentligt god predikant och vann stora lyssnarskaror, var han än predikade. Självården

var för honom en central uppgift. När han på våren 1880 lämnade Härnösand för en kyrkoherdebefattning i Jönköping, var hela kajen full av folk, som vinkade farväl. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, I, s 355 ff.)

20. Carl Olof Rosenius, (1816-1868), lekmanpredikant, uppväxt i pietistisk miljö i Västerbotten. En av Evangeliska fosterlandsstiftelsens grundare.
Peter Fjellstedt, (1802-1881), missionär och grundare av Fjellstedtska skolan i Uppsala.
Jean Frédéric Lobstein, (1808-1855), fransk författare av uppbyggelseskrifter, vilka ofta översattes till svenska, bl a "Stötestenar på salighetsvägen", 1860.
Dwight Lyman Moody, (1837-1899), amerikansk väckelsepredikant. Se ovan not 8.
Oscar Ahnfelt, (1813-1882), resepredikant och sångare. Utgav "Andeliga sånger" i 12 häften 1850 - 1877.
Per Palmqvist, (1815-1887), frikyrkoman under inflytande av bl a. Rosenius. Grundade 1851 Sveriges första söndagsskola, och anslöt sig 1857 till baptistsamfundet. På eget förlag utgav han en rad uppbyggelseskrifter.
Ira David Sankey. Se ovan not 8.
21. Jonas Kerfstedt, (1810-1887), prästvigd 1834 för tjänst i bl a Nora, Indals-Liden, Härnösand och Ramsele. Under sommaren 1846 reste han runt i de norrländska länen som Svenska Nykterhetssällskapets agent. Kyrkoherde i Bodum blev han 1851 och sedermera i Rödön 1858. Han avled i Lund 1887. Jonas Kerfstedt var far till Johannes Kerfstedt, som stod bakom Walters missionsresa. (Bygdén, Härnösands stifts herdaminne, III, s 222 f.)
22. Apg. 16:30: "Herrar hwad skall jag göra, att jag må warda frälst?"

**Ur: PROTOKOLL OCH HANDLINGAR RÖRANDE PRÄSTMÖTET I UPPSALA 1934,
s 389-92.**

Minnesanteckningar

När vi sedan stanna inför honom som blott några veckor senare den 18 februari, hädankallades, kyrkoherden i Lohärad-Malsta, kontraktsprosten i Lyhundra WALTER GUSTAFSSON, händer oss det märkliga men i detta fall högst betecknande, att vi ej ett ögonblick tänka på vad mannen i yttre avseende verkat. Och detta är dess märkligare, som han ändå var en för detta livets olika arbetsuppgifter ovanligt väl utrustad människa och han även alltid redligt och skickligt tjänat sina församlingar och sitt kontrakt i det mångahanda världsliga, som av ålder hört samman med prästtjänstens utövande i vår kyrka.

Inför minnet av prosten Gustafsson i Lohärad är det, som om allt detta yttre bleve så oväsentligt. Det tillhör »det som är försvinnande» i jämförelse med det som i så hög grad präglade hans personlighet, jag menar hans ständiga umgänge med Gud och hans brinnande längtan och kamp för sin egen och andras frälsning.

Nu är det sant, att *den* prägeln borde alltid en Gudstjänares liv bära, men vi veta, hur det är, hur tröga vi äro och huru mycket blir oss till hinder och huru lätt det sedan går att mäta vårt liv efter hur vi här i världen lyckats med allt det mångahanda, som fångar vårt intresse och rövar vår kraft. Därför kan det inte skattas nog högt, när vi vid vår sida äga en broder, vars hela liv mitt i dess möda och bekymmer, mitt i dess såväl med- som motgång ropar till oss: *excelsior*.

Ärkebiskop Söderblom, som redan några månader senare skulle följa denne sin vän över tidens gräns, kallade honom »gudsmannen bland stiftets prästerskap, ett vittne, ett sändebud från en annan högre värld». Och visst var det så vi kände, särskilt när vi på senare år mötte honom eller hörde honom tala.

Gustafsson var född i Skövde 1856. Om hans barndom och ungdom vet jag föga mer än att han var en sällsynt god son. Sina teologiska studier fick han bedriva i Uppsala, och av de akademiska lärarne var Rudin nog den, som kom att betyda mest för honom. Den stora avgörande krisen i hans liv inträffade dock först, när han efter studiernas avslutande stod inför sin prästvigning. Då slog honom samvetet. Han kunde icke avlägga prästeden i den sinnesförfattning han då befann sig i. I sin ångest och samvetsnöd vände han sig till professor Rudin. Denne rådde honom .att uppskjuta prästvigningen någon tid och söka anställning som predikobiträde, medan striden utkämpades. Efter ett halvt år var han igenom och den kärlekens glöd tänd, som oförminskad brann hela livet igenom och som gav sådan innerlighet och sådant allvar åt hela hans ämbetsgärning. Denna glöd och nitälskan för medmänniskors frälsning förblev väl alltid det för honom mest utmärkande.

Från ungdomen var han förtrogen med kroppslig svaghet, ett mag- och nervlidande som banade väg för ångestkänslor och anfäktelser. Dessa hade emellertid sin djupaste orsak i ett ovanligt vaket och nogräknat samvete. Saker, som en genomsnittskristen räknar för bagateller, kunde för honom bli anledning till långvarig samvetsnöd och skoningslös självrannsakan. Han såg i dem ett bevis på att han icke varit nog vaken, icke nog andligt levande. En ung ämbetsbroder berättar, att den gamle prostens i en sådan belägenhet en gång kom och bad att få bikta sig för honom. - Men dessa angustia et terrores slutade ofta i så härliga inre upplevelser, att han stundom kunde *jubla* över nöden, som beredde väg för så utsäglig nåd. Självkärlt blev det honom också angeläget att söka »hugsvala andra med det som han själv blivit hugsvalad med». Och så blev han den själasörjare av Guds nåde som han var. Särskilt under Enköpingstiden fick man öva mycken och rikt välsignad själavård och det inte endast bland församligsborna i Enköping och Vårfrukyrka

utan ock bland de sjuka, som vid denna tid i så stort antal uppehöll sig i Enköping som doktor Westerlunds patienter.

Han var också en trogen och trägen bedjare. Kanske få nutidsmänniskor ha som han i praktisk övning omsatt bibelordets maning »alltid bedjande». Hans broder berättar, hur han en gång under en vandring de företogo tillsammans talat till honom en lång stund utan att få något svar. Han gick då så försänkt i bön, att han inte märkte broderns närvaro.

Mot människor han mötte var han god och hjälpsam, och hans umgängelse i det enskilda livet var alltid ljuvlig. Få äro väl de, vilka kommo i beröring med honom, som ej därifrån medförde något bestående intryck.

Men att av vad som här sagts draga den slutsatsen, att prosten Gustafsson i sin själavård eller förkunnelse alltid framträdde som den blide och milde är förhastat. Han kunde tvärtom vara oerhört sträng, särskilt i sina predikningar. Tydligt minns jag detta drag redan från hans komministertid i Enköpning för mellan 30 och 40 år sedan. -Den första predikan jag minns var just hans. - Visserligen hade jag då svårt att följa med och förstå, men strängheten eller kanske snarare det fruktansvärda allvaret kände jag starkt liksom glöden som brann i den sällsamt beslöjade stämman. De ord han ställt som överskrift över 2:a avdelningen i sin predikan vid 1921 års prästmöte : »Vägen till frälsning går över de egna tankarnas, gärningarnas och vägarnas, det är över hela vår egna gamla världs - t. o. m. hur andlig den än ser ut - totala ruin och undergång», de orden angiva nog en av de stående huvudpunkterna i hans förkunnelse redan vid denna tid. - Och detta drag i hans förkunnelse skulle något längre fram ytterligare skärpas i samband med en yttre och inre uppgörelse i hans liv.

- Han hade länge stått i ett ganska intimt samarbete med Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, men omsider inträdde en brytning, vilket till stor del berodde på att han kom till insikt om det skeva och ytliga i den nyevangelism som under sken av Lutherdom omhuldades av många av denna riktningens anhängare. Han kunde rent ut förklara, att denna nyevangelism var en förfalskning av kristendomen. Starkare än någonsin förr gisslade han nu själviskheten, jordbundheten, liderligheten, och med iver framhöll han, hur människans omvändelse skall vara en daglig omvändelse och bättring. Den nya synen på kristendomen, som han vunnit tedde sig för honom som en uppenbarelse, vilket förklarar hans iver att så starkt hävda den.

Omsider mildrades dock strängheten, även om allvaret alltid stod kvar och var lika stort. Över hans personlighet liksom över hans förkunnelse bredde sig mera ljus och innerlighet. Det ljusa och varma hade väl alltid funnits där, t. o. m. i ovanligt rikt mått för den som blott rätt kunde lyssna och så förnimma pulsslagen av den kärlek, som drev honom. Ja, jag minns, hur redan tidigare år hans ansikte kunde stråla som förklarar. Han hade väl ock alltid varit något av en viljans mystiker. Likasom många av sin generation hade han hämtat impulser från Beck, delvis via Rudin, och även andra förbindelselinjer kunna nog påvisas, men det synes mig, som om mer än någon annan den store aposteln Paulus med sitt $\epsilon\nu\chi\omicron\iota\ \delta\tau\omega$ varit hans själsfrände och läromästare.

Och nu är han icke mer ibland oss denne trogne och gode Herrens tjänare. Vi tacka Gud för vad han gav oss i honom. Nådegåvorna äro mångahanda och kunna alla bli till nytta, men de gåvor, som denne vår vördade och älskade broder ägde, kan församlingen för sitt livs skull icke undvara, och hos vilka skulle väl dessa gåvor i första hand förefinnas om icke hos herdarna för Guds hjord. Må vi därför inför vår hemgångne broders minne bedja Herren, att han ville uppväcka oss till helhjärtighet, lydnad och ödmjukhet.

KARL JOHAN WALTER GUSTAFSSON, född i Skövde av Skara stift 56 16/4. Föräldrar: Gustaf Gustafsson, målare, och Hedvig Charlotte Kjellstrand. Stud. i Uppsala ht. 77, teor. teol.

ex. 80 15/12, prakt. teol. ex. 81 30/5, pv. s. å. 17/12, komm, i Häverö 83 17/12, tilltr. 86, i Enköping 93 18/3, tilltr. 95, kyrkoh. i Lohärad 03 12/12, tilltr. 04, kontr. prost i Lyhundra kontrakt 22 /5, LVO 23, död 31 10/2.

H. Nyström

Gift 85 10/6 med *Ulrika Karolina Bodinson*, f. i Enånger 58 1/7, dotter till Johan Fredrik Bodinson, gästgifvare, och Karin Eriksson. Barn: Hedvig Maria Katarina, f. i Häfverö 86 12/4. Elsa Johanna Naëmi, f. ibm 88 5/1. Walter Johannes, f. ibm 89 23/3

URKUNDEN

---

1. **KYRKIO LAGH brukatt aff gamble praepositis.** Utg. av Sven Hansson. 1987. Pris: 20 kr.
2. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Ångermanland. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
3. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Västerbotten. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
4. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Medelpad. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
5. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Jämtland-Härjedalen. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
6. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från trivial- och stadsskolorna i Västerbotten. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
7. **Ludvig Bergström: ANTECKNINGAR FRÅN MISSIONSRESAN BLAND TÄRNA OCH SORSELE LAPPAR SOMMAREN 1880.** Utg. av Karin Snellman. 1988. Pris: 40 kr.
8. **1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från lappmarksförsamlingarna. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
9. **Walter Gustafsson: UTDRAG UR DAGBOKSANTECKNINGAR GJORDA UNDER EN FÄRD I LAPPLAND SOMMAREN 1880.** Utg. av Karin Snellman. 1989. Pris: 40 kr.
10. **Israel Lindahl: BESKRIVNING ÖVER UMEÅ SOCKEN OCH UMEÅ STAD ÅR 1771.** Utg. av Margit Wennstedt & Karin Snellman. 1989. Pris: 50 kr.
11. **N.A. Konstantinov & V.J. Struminskij: KORT ÖVERSIKT ÖVER DEN ELEMENTÄRA UNDERVISNINGEN I RYSSLAND.** Moskva 1953. Övers. (15-1600-talen) och utg. av Margareta Attius Sohlman. 1989. Pris: 30 kr.
12. **Johan Anders Linder: BESKRIFNING ÖFVER UME SOCKEN OCH STAD I WESTERBOTTENS LÄN OCH FÖRSTA FÖGDERIET. 1857.** Utg. av Karin Snellman. 1990. Pris: 50 kr.
13. **Peter Fjellstedt: RESEBERÄTTELSE FRÅN LAPPLAND 1857.** Med inledning och bibliografi av Carl F. Hallencreutz Utg. av Karin Snellman. 1990. Pris: 50 kr.
14. **Fredrika Linder: DAGBOK ÖFVER MIN RESA FRÅN FÖDELSEBYGDEN TILL WESTERBOTTEN OCH NORSJÖ ÅR 1814.** Utg. av Karin Snellman. 1991. Pris: 50 kr.

15. **Samuel Liljeblad: DIARIUM FÖR EN LAPPSK RESA.** Anträdd d. 29 Maji 1788. Utg. av Karin Snellman & Margit Wennstedt. 1994. Pris: 60 kr.
16. **Helge Dahlstedt: MÅLAREN PELLE MOLIN.** Utg. av Carl-Henrik Berg, 1996. Pris: 40 kr.